RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

शनिवार, ३१ जानेवारी २०२६
वर्ष : ६ | अंक : ३५
दैनिक
किंमत : ₹ ५/-

Saturday, 31 January 2026
Year : 6 | Issue : 35
Daily
Rate: Rs. 5/-

कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत

संपर्क
ॲड . सुशीला
मो नं 8766507294

दि. 31 जानेवारी 2026

1920 मुकनायक या पाक्षिकाचा पहिला अंक डॉ. बाबासाहेबांनी प्रकाशित केला.

1944 कानपूर येथील भाषणात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी स्पष्ट केले की, दलितांनी हिंदू धर्माचा त्याग केला पाहिजे.

स्वामी विवेकानंद जयंती. संकलन प्रा. यशवंत दुपटे

मूकनायक वर्धापनदिनानिमित्त दुसऱ्या परिवर्तन साहित्य संमेलनाची शानदार सुरुवात

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी साहित्यकारांवर सामाजिक, सांस्कृतिक, राजकीय आणि इतर जबाबदाऱ्या सोपवल्या होत्या. त्यांच्याकडून तशी अपेक्षा व्यक्त केली होती. परिवर्तनवादी लोकांनी सामाजिक भान ठेवून विज्ञानवादी साहित्याची निर्मिती करावी, यातच देशाचे आणि समाजाचे हित आहे, असे विचार प्रा. राम खोडे यांनी व्यक्त केले. परिवर्तन विचार मंचाच्यावतीने आयोजित दुसऱ्या परिवर्तन साहित्य संमेलनाची शानदार सुरुवात मूकनायक पूर्व दिनी परिवर्तन ग्रंथ मार्चने झाली. हा मार्च रतनसुत बुद्ध विहारातून सुरू होऊन संपूर्ण दिघोरी परिसरात परिक्रमा केली. विशेष म्हणजे, मोठ्या संख्येने वाचक, लेखक आणि सामान्य नागरिक सहभागी झाले होते. सहभागींच्या चेहऱ्यावर प्रचंड उत्साह दिसून आला. अनेकांनी परिवर्तनवादी विचारांचे प्रणेते असलेल्या महापुरुष व महानायिकांच्या वेशभूषा केल्या होत्या. परिवर्तन ज्योत प्रज्वलन आणि मार्चची वैशिष्ट्ये म्हणजे सुरुवातीला विलास गजभिये, डॉ. महेंद्र पाटील, भदंत नागदिपंकर आणि भूपेश वराडे यांनी परिवर्तन ज्योत प्रज्वलित केली. ग्रंथ मार्चमध्ये संविधान ग्रंथ प्रमुख भूमिकेत होता, तर सहभागींच्या हातात विविध पुस्तके आणि ग्रंथ होते. प्रा. भीमराव गायकवाड यांनी शाहू महाराजांचा वेश धारण केला होता. महात्मा ज्योतिबा फुले यांचा वेश रंगराज गोस्वामी यांनी साकारला. मालती वराडे यांनी रमाईचा, वकील कुंदा पाटील, डॉ. सूर्यकांता पाटील आणि माधुरी लोखंडे यांनी सावित्रीबाई फुले यांचा वेश धारण केला होता. सुरेखा ताकसांडे आणि सुधा बामणपल्लीवार यांनीही महानायिकांच्या वेशभूषा केल्या होत्या. अशा वेशभूषेने सजलेल्या सहभागींनी परिवर्तनवादी विचारांचा संदेश समाजापर्यंत पोहोचवला. ऊर्जात्मक काव्यगीते आणि सांस्कृतिक कार्यक्रम मार्चच्या समारोपात गायकवंतांनी ऊर्जावान काव्यगीते सादर केली. दीपक पंचभाई यांनी 'गुणवान झालो, धनवान झालो आम्ही', प्रकाश बावनगडे यांनी 'सन अठराशे अठरा साली, युद्ध असे जाहले', जगदीश राऊत यांनी 'उलट सुलट सटर फटर', माणिक खोब्रागडे यांनी 'आंबेडकर बाबा', दादाराव पाटील यांनी 'असंख्य हे तारे', रंगराज गोस्वामी यांनी 'फाटक्या लुगड्यात मले' आणि चरणदास वैरागडे यांनी 'भीम झिजला कसा' अशी काव्यगीते सादर करून वातावरणात उत्साहाची भर घातली. त्यानंतर शोभा पाटील यांनी 'सावित्रीबाई फुले' ही एकपात्री नाटिका सादर केली. टेक आप सिटी ग्रुपच्या वतीने 'ठोका केला वो माय' लेखक रंगराज गोस्वामी ही नाटिका ज्योत्स्ना बनसोड यांच्या दिग्दर्शनाखाली सादर झाली. सम्यक म्युझिकल ग्रुपने परिवर्तनवादी बुद्ध-भीम गीते सादर करून कार्यक्रमाला आनंददायी वळण दिले. प्रमुख उपस्थिती आणि नाटकातील या कार्यक्रमाला माजी न्यायधीश अनिल वैद्य, दिनकर मडकवाडे, उत्तम शेवडे, नरेश मेश्राम, संध्या राजुरकर, ज्ञानेश्वर रक्षक, देविदास बांबोडे, पिंटू पिल्लेवान आणि सुदत्त कोल्हे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. नाटकात प्रीती तिरपुडे, संध्या घोडके, शालिनी मेश्राम, पूजा नंदागवळी, रूपाली जाधव, विजया सोमकुवर, सोनार गोवर्धन आणि शर्मिला मेश्राम यांनी सहभाग घेतला. या संमेलनाने परिवर्तनवादी साहित्याच्या माध्यमातून सामाजिक जागृतीचा संदेश दिला असून, उद्घाटन व इतर सत्रांकडे सर्वांचे लक्ष लागले आहे.

UGC नियमांमागे

रोहित वेमुला-पायल तडवी प्रकरणाची कथा !

नवी दिल्ली : ही बातमी फक्त यूजीसीच्या नवीन नियमांबद्दल नाही. ही एका दीर्घ, वेदनादायक प्रक्रियेची कहाणी आहे जी देशातील काही प्रतिष्ठित शैक्षणिक संस्थांमधील लपलेले जातीय तणाव, विद्यार्थ्यांमधील आघात आणि संस्थात्मक प्रतिसादाच्या मर्यादा वारंवार उघड करत होती. समानता नियम 2026 अचानक आले नाहीत. ते वर्षानुवर्षे चाललेल्या विचारविनिमय, न्यायालयीन निरीक्षणे, सामाजिक दबाव आणि दोन घटनांमधून उद्भवले आहेत ज्यांनी धोरणकर्त्यांना विद्यमान नियम खरोखर पुरेसे आहेत की नाही यावर पुनर्विचार करण्यास भाग पाडले. या दोन घटना म्हणजे रोहित वेमुला आणि डॉ. पायल तडवी.

17 जानेवारी 2016 रोजी, संशोधन अभ्यासक रोहित वेमुलाने हैदराबाद केंद्रीय विद्यापीठातील वसतिगृहात आत्महत्या केली. ही घटना वैयक्तिक शोकांतिकेच्या पलीकडे गेली आणि राष्ट्रीय वादविवाद बनली. विद्यापीठांमधील जातीय भेदभाव आणि संस्थात्मक निर्णयांचा विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्यावर खोलवर परिणाम होतो का याबद्दल प्रश्न उपस्थित झाले. या घटनेनंतर, विद्यापीठ प्रशासनाने शिस्तभंगाची कारवाई केली आणि रोहितसह काही विद्यार्थ्यांना वसतिगृहातून काढून टाकले. या निर्णयानंतर, रोहित आणि त्याच्या मित्रांना कॅम्पस सुविधांपासून मोठ्या प्रमाणात वेगळे करण्यात आले. समर्थकांनी ही कारवाई अप्रमाणित आणि मानसिकदृष्ट्या दडपशाहीचा दावा केला, तर विद्यापीठ प्रशासनाने ती शिस्तभंगाची बाब असल्याचे म्हटले.

22 मे 2019 रोजी, मुंबईतील बीवायएल नायर रुग्णालयाच्या वसतिगृहात 26 वर्षीय पदव्युत्तर विद्यार्थिनी डॉ. पायल तडवीने आत्महत्या केली. पायल अनुसूचित जमाती समुदायातील होती आणि पहिल्या पिढीतील डॉक्टर होती. पायलच्या कुटुंबाने आरोप केला आहे की हेमा आहुजा, भक्ती मेहर आणि अंकिता खंडेलवाल या तीन वरिष्ठ डॉक्टरांनी तिला सतत जातीयवादी टीका आणि मानसिक छळ सहन करावा लागला. कुटुंबाने असे म्हटले आहे की कामाचा दबाव आणि कथित भेदभाव यामुळे पायल मानसिकदृष्ट्या बिघडली. पोलिसांच्या तपासात तिन्ही डॉक्टरांची नावे असलेली सुसाईड नोट सापडली. त्यानंतर त्यांच्याविरुद्ध रॅगिंग आणि अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंधक) कायद्याअंतर्गत गुन्हा दाखल करण्यात आला. रुग्णालय प्रशासनाने तिन्ही डॉक्टरांना अटक करून निलंबित केले. या घटनांनंतर, असंख्य अहवाल, याचिका आणि तज्ञ समितीच्या चर्चा समोर आल्या, ज्यामध्ये असे म्हटले होते की 2012 च्या यूजीसी नियमांमध्ये मर्यादित तक्रारींचा समावेश होता. कालांतराने, हे लक्षात आले की भेदभाव अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींपुरता मर्यादित नव्हता, तर मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांनाही अशाच समस्यांना तोंड द्यावे लागू शकते. या पार्श्वभूमीवर, युजीसीने नियमांचा आढावा सुरू केला आणि समानता नियम 2026 चा मसुदा तयार केला. तक्रारीची यंत्रणा विस्तृत करणे, व्याख्या अद्ययावत करणे आणि कॅम्पसमध्ये समानतेच्या समस्या अधिक संरचित पद्धतीने सोडवणे हे उद्दिष्ट होते. अलिकडेच, सर्वोच्च न्यायालयाने या नवीन नियमांना तात्पुरते स्थगिती दिली, असे नमूद केले की भेदभावाची व्याख्या आणि भाषा अधिक स्पष्ट आणि संतुलित असणे आवश्यक आहे. न्यायालयाने असेही म्हटले आहे की नवीन नियम संविधानाच्या समानतेच्या अधिकाराशी सुसंगत आहेत की नाही हे तपासले पाहिजे. सध्या, 2012 चे जुने नियम लागू आहेत. रोहित वेमुला आणि डॉ. पायल तडवी यांच्या प्रकरणांमध्ये वेगवेगळ्या संस्थांचा समावेश होता, परंतु उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये सामाजिक, प्रशासकीय आणि मानसिक आरोग्य समस्या किती गुंतागुंतीच्या असू शकतात हे दोघांनीही दाखवून दिले. या पार्श्वभूमीवर समानता नियम 2026 उदयास आले. या नियमांवर वादविवाद सुरू आहे आणि न्यायालयाच्या देखरेखीखाली प्रक्रिया सुरू आहे.

सुनेत्रा पवार उपमुख्यमंत्री होणार का?

मुंबई : अजित पवार यांच्या निधनानंतर महाराष्ट्राच्या राजकारणात राजकीय उलथापालथ सुरू आहे. अजित पवार यांच्यानंतर उपमुख्यमंत्रीपद कोण स्वीकारणार? हा प्रश्न महाराष्ट्राच्या राजकारणात सर्वाधिक विचारला जात आहे. दरम्यान, महाराष्ट्राचे मंत्री छगन भुजबळ यांनी शुक्रवारी सांगितले की, राष्ट्रवादी काँग्रेसच्या विधिमंडळ पक्षाची बैठक 31 जानेवारी रोजी होणार आहे, ज्यामध्ये दिवंगत उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांच्या पत्नी सुनेत्रा यांना नेतेपदी बसवले जाईल. भुजबळ म्हणाले की, मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी म्हटले आहे की, जर पक्षाच्या विधिमंडळ पक्षाने या संदर्भात निर्णय घेतला तर शनिवारीच त्यांच्या उपमुख्यमंत्रीपदाच्या शपथविधी समारंभाला त्यांना कोणतीही अडचण नाही. छगन भुजबळ म्हणाले की त्यांनी मुख्यमंत्र्यांना विचारले होते की शपथविधी समारंभ आणि इतर सर्व कार्यक्रम उद्या आयोजित करता येतील का. मुख्यमंत्र्यांनी सांगितले की त्यांना याबद्दल कोणतीही अडचण नाही. ते पुढे म्हणाले की, मृत्यूनंतर शोक कालावधीबाबत वेगवेगळ्या परंपरा आहेत. कधीकधी लोक तीन दिवस शोक पाळतात, कधीकधी दहा दिवस. त्या काळात लोक बाहेर जाण्याचे टाळतात किंवा सार्वजनिक कार्यक्रम टाळतात. सुनील तटकरे आणि प्रफुल्ल पटेल परिस्थितीवर लक्ष ठेवून आहेत, असेही त्यांनी सांगितले. ते पुढे म्हणाले, 'एक-दोन तासांत अंतिम निर्णय होण्याची शक्यता आहे.' सुनेत्रा पवार सध्या राज्यसभेच्या खासदार आहेत आणि महाराष्ट्र विधिमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांच्या सदस्य नाहीत. 'सुनेत्र पवारांना कोणताही आक्षेप नाही' दरम्यान, राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाचे (एनसीपी) कार्यकारी अध्यक्ष प्रफुल्ल पटेल यांनी शुक्रवारी सांगितले.

> राष्ट्रवादी काँग्रेसच्या विधिमंडळ पक्षाची बैठक शनिवारी बोलावली जाईल, ज्यामध्ये सुनेत्रा पवार यांची नेतेपदी निवड केली जाईल. अनेक नेत्यांना वाटते की त्यांना उपमुख्यमंत्री बनवावे. ते म्हणाले की, सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे विधिमंडळ पक्षनेते आणि नंतर उपमुख्यमंत्रीपदाची रिक्त पदे भरणे. अन्न आणि नागरी पुरवठा मंत्री प्रफुल्ल पटेल आणि सुनील तटकरे शोकसभेचा कालावधी आणि इतर तपशीलांचा विचार करत आहेत, असे ते म्हणाले. तथापि, अंतिम निर्णय विधिमंडळ पक्षाच्या बैठकीत घेतला जाईल.
>
> **- भुजबळ**

मनरेगाच्या हत्येनंतर, आता आरटीआयची पाळी : मल्लिकार्जुन खरगे

नवी दिल्ली : सरकारच्या आर्थिक सर्वेक्षण अहवालात माहिती अधिकार (आरटीआय) कायद्याचा आढावा घेण्याचे सुचवण्यात आले आहे. काँग्रेस अध्यक्ष मल्लिकार्जुन खरगे यांनी शुक्रवारी विचारले की, मनरेगा (महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी कायदा) बंद पडल्यानंतर आता माहिती अधिकाराची पाळी आली आहे का? मल्लिकार्जुन खरगे यांनी सोशल मीडिया पोस्टमध्ये केंद्र सरकारवर माहिती अधिकार कायदा हळूहळू कमकुवत करण्याचा आरोप केला. सत्याचा शोध घेणाऱ्यांना शिक्षा देणारे वातावरण निर्माण करण्याचा आरोपही त्यांनी सरकारवर केला. काँग्रेस अध्यक्ष म्हणाले की, 2014 पासून शंभराहून अधिक आरटीआय कार्यकर्त्यांची हत्या झाली आहे. ते म्हणाले की मोदी सरकारने हळूहळू माहिती अधिकार कायदा कमकुवत केला आहे. 2025 पर्यंत, 26,000 हून अधिक प्रकरणे अजूनही प्रलंबित आहेत. ते म्हणाले की, डिजिटल वैयक्तिक डेटा संरक्षण कायदा, 2023 ने माहिती अधिकाराच्या जनहिताच्या तरतुदी कमकुवत केल्या आणि 'भ्रष्टाचार लपविण्यासाठी आणि पाळत ठेवण्यास प्रतिबंध करण्यासाठी गोपनीयतेचा वापर करण्याचा' मार्ग मोकळा केला. त्यांनी दावा केला की गेल्या महिन्यापर्यंत (डिसेंबर 2025) केंद्रीय माहिती आयोग मुख्य माहिती आयुक्तांशिवाय काम करत होता. 11 वर्षांत हे सातवे वेळा हे महत्त्वाचे पद जाणूनबुजून रिक्त ठेवण्यात आले होते.

देशाच्या इतिहासात पहिल्यांदाच रविवारी बजेट सादर

नवी दिल्ली : 2026 या वर्षातील आर्थिक इव्हेंट म्हणजेच केंद्रीय अर्थसंकल्प 2026 आता खूप जवळ आले आहे. काल 29 जानेवारी रोजी संसदेच्या पटलावर आर्थितक सर्वेक्षण सादर झाला. तर येत्या रविवारी, म्हणजेच 1 फेब्रुवार रोजी अर्थमंत्री निर्मला सीतारमण या देशाचा लेखाजोखा सादर करतील. हे बजेट अनेक अर्थांनी ऐतिहासिक ठरणार आहे. हा मोदी सरकारच्या तिसऱ्या कार्यकाळातील दुसरा अर्थसंकल्प तर आहेच. पण यावेळनिर्मला सीतारमण यांच्या नावावर सलग नववे अर्थसंकल्प सादर करण्याचा विक्रमही असेल. हे बजेट येत्या आर्थिक वर्षात सरकारच्या आर्थिक धोरणांची दिशा ठरवेल. अर्थसंकल्पीय अधिवेशनाची सुरुवात 28 जानेवारी 2026 रोजी राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांच्या अभिभाषणाने झाली. हे अधिवेशन दोन टप्प्यातपहिला टप्पा 28 जानेवारी रोजी सुरू झाला आणि 13 फेब्रुवारी 2026 रोजी संपेल. तर अधिवेशनाचा दुसरा टप्पा 9 मार्च रोजी सुरू होईल आणि 2 एप्रिल 2026 रोजी संपेल. विविध संसदीय समित्यांना अर्थसंकल्पीय घोषणा आणि मंत्रालयांच्या मागण्यांवर तपशीलवार चर्चा करण्यासाठी दरम्यान एक मोठा ब्रेक आवश्यक आहे.

पहिल्यांदाच रविवारी सादर होणार बजेट

दरवर्षी अर्थसंकल्प सादर करण्यासाठी आठवड्यातील एक कामकाजाचा दिवस निवडला जातो, परंतु भारताच्या इतिहासात प्रथमच, यंदाचं बजेट हे रविवारी (1फेब्रुवारी) सादर केलं जाईल. अर्थमंत्री सकाळी 11 वाजता संसदेत आपले भाषण सुरु करतील. 2017 पूर्वी, फेब्रुवारीच्या शेवटच्या दिवशी अर्थसंकल्प सादर केला जात असे, परंतु माजी अर्थमंत्री अरुण जेटली यांनी ही परंपरा बदलून बजेट सादर करण्याचा दिवस 1 फेब्रुवारी रोजी केला. या अर्थसंकल्पाकडून देशभरातील विविध क्षेत्रांना,सेक्टर्सना मोठ्या अपेक्षा आहेत. त्यामुळे सर्वांचे लक्ष अर्थमंत्र्यांच्या अर्थसंकल्पीय भाषणाकडे लागले आहे.

शिल्पा काशिनाथ मकेश्वर

प्रत्येक वाढदिवसागणिक
तुमच्या यशाचं आभाळ
अधिक अधिक विस्तारीत
होत जावो !
तुमच्या समृध्दीच्या
सागाराला किनारा
नसावा,तुमच्या
आनंदाची फुलं
सदैव बहरलेली असावीत.
आपले पुढिल आयुष्य सुख
समृध्दी आणि ऐश्वर्य संपन्न
होवो हीच सदिच्छा.

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

: शुभेच्छूक :
आई आयुष्यामती- मनोरमाबाई काशीनाथ मकेश्वर
मुलगा आयु- अंकुश जानराव परवाले
भाऊ - प्रशांत काशीनाथ मकेश्वर
बहीण - सुर्वगा गोपाल म्हात्रे
वहीणी- कल्पना प्रशांत मकेश्वर
मुले- साहील, बीट्टू, विपूल, मनस्वी सहपरीवार

भारतीय बनून हुकूमशाही विरुध्द एकत्र लढू : सरदार जगजीत सिंग

नागपूर : आज धर्मांधता आणि जातीयता भडकावून भांडवलशाहीचे सहकार्याने ब्राम्हण हुकूमशाही बळकट होत आहे. आमचे अज्ञान आणि विभाजन त्याला पूरक होत आहे. म्हणून सर्व लोकशाहीवादी आणि संविधान निष्ट लोकांनी जात, धर्म, पंथ, पक्ष, भाषा तत्वज्ञान आणि प्रांत याचा भेद त्यागून भारतीय बनून हुकूमशाही विरुध्द संघटित लढा देणे हीच महात्मा गांधी यांना आदरांजली होईल असे विचार सामाजिक कार्यकर्ते सरदार जगजीत सिंग यांनी व्यक्त केले. संविधान चौकात महात्मा गांधी हुतात्मा दिनानिमित्त संविधान आणि लोकशाही बचाव सद्भावना पद यात्रेचे समापन करतांना बोलत होते. आंबेडकरवादी, मार्क्सवादी, गांधीवादी, सामाजवादी विचारांच्या कार्यकर्त्यांनी या कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते. या प्रसंगी मुख्य आयोजक सी.पी. एम.चे. कॉ. अरूण लाटकर यांनी कार्यक्रमाचा समारोप केला. महात्मा गांधी हुतात्मा दिवस संविधान आणि लोकशाही बचाव व सद्भावना यात्रा गांधी पुतळा, व्हेरायटी चौक ते संविधान चौक काढण्यात येऊन हुतात्मा दिवस पाळण्यात आल्याचे ते म्हणाले. यावेळी कॉ. शाम काळे, प्रा.शकील अहमद, डॉ.सुरेश वर्षे, प्रा. घनशाम धाबर्डे, अरुण गाडे, कॉ. रामेश्वर चरपे, प्रा. रमेश पिसे, डॉ. विनय बाराहाते, मीरा मदनकर, निलेश पाटील, ॲड.सुरेश घाटे, प्रा. डॉ. भगवान नन्नावरे, कॉ. चंद्रशेखर मौर्य, तन्हा नागपुरी, कॉ. शीतल कळमकर, सुधाकर थूल, सिद्धार्थ खोब्रागडे यांनी विचार व्यक्त केले. ए.के. पाटील, बंड्या साने, प्रकाश निमजे प्रामुख्याने उपस्थित होते. आम्ही सारे भारतीयचे मुख्य संयोजक अशोक सरस्वती यांनी महात्मा गांधी यांच्या पुतळ्याला पुष्पहार अर्पण केला आणि कार्यक्रमाचे संचालन केले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे पुतळ्याला कॉ. अरूण लाटकर यांनी पुष्पहार अर्पण करून सभेला सुरुवात झाली. सभेचा मंच नव्हता आणि अध्यक्ष पण नव्हता. सर्व जण समोर बसले होते आणि प्रत्येक वक्ता उभे राहून भाषण देत होता .हे या सभेचे वैशिष्ट होते.

परिवर्तन विचार मंच
आयोजित
मूकनायक वर्धापन दिन निमित्ताने
दुसरे परिवर्तन साहित्य संमेलन
रतनसुत बुद्ध विहार जुनी दिघोरी, उमरेड रोड, नागपूर
निर्वाणस्थ डॉ. भदंत धम्मदिप महाथेरो परिसर

> नात्यांना वेळ द्या.
> कारण वेळ गेल्यावर माणसे दूर जातात.

बहुजन सौरभ

संपादकीय

मूकनायक ते दैनिक : संघर्षाची परंपरा

31 जानेवारी 1920 रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी मूकनायक या वृत्तपत्राच्या माध्यमातून भारतीय समाजजीवनात सामाजिक क्रांतीचे रणशिंग फुंकले. जो समाज शतकानुशतके अन्याय, अस्पृश्यता, अज्ञान आणि गुलामीच्या बेड्यांत 'मुका' झाला होता, त्या समाजाला बोलते करण्याचे ऐतिहासिक कार्य मूकनायकने केले. डॉ. बाबासाहेबांचे पत्रकारितेतील हे पाऊल केवळ वृत्तपत्र सुरू करण्यापुरते मर्यादित नव्हते; ते बहुजन समाजाला स्वभान देणारे, संघर्षाची दिशा ठरवणारे आणि वैचारिक क्रांती घडवणारे होते. आज त्या मूकनायकच्या वैचारिक वारशातून जन्मलेले दैनिक बहुजन सौरभ प्रकाशित होत आहे, ही केवळ अभिमानाची बाब नसून ती मोठी जबाबदारीदेखील आहे. पाक्षिकातून दैनिकापर्यंत झालेली ही वाटचाल सहज साधी नाही. ही वाटचाल संघर्षाची, त्यागाची, निष्ठेची आणि सामाजिक बांधिलकीची आहे. या प्रवासाचे नाव आहे. दैनिक बहुजन सौरभ. संवाद, संपर्क आणि सहवासाच्या माध्यमातून आंबेडकरी पत्रकारितेचा हा प्रवाह पुढे नेण्याचे काम हे दैनिक करीत आहे. ब्रिटिश राजवटीचा अंत होऊन भारत स्वतंत्र झाला. भारतीय संविधान अस्तित्वात आले आणि लोकशाही व्यवस्थेची मुहूर्तमेढ रोवली गेली. या लोकशाही व्यवस्थेत वृत्तपत्रांना 'लोकशाहीचा चौथा स्तंभ' मानले गेले. कारण समाज आणि शासन यांच्यातील सेतूचे कार्य माध्यमे करतात. या संपूर्ण यंत्रणेचा केंद्रबिंदू म्हणजे संपादक. संपादक हा केवळ बातम्या छापणारा अधिकारी नसून तो समाजाच्या विचारप्रवाहाला दिशा देणारा, लोकशाही मूल्यांचा रक्षक आणि जनमत घडवणारा घटक असतो. वृत्तपत्रातील कोणती बातमी प्रसिद्ध करायची, ती कशी मांडायची, कोणत्या विषयाला महत्त्व द्यायचे आणि कोणती भूमिका घ्यायची या सर्व निर्णयांची अंतिम जबाबदारी संपादकावर असते. त्यामुळे संपादक हा वृत्तपत्राचा मेंदू मानला जातो. आमच्या दैनिकाचे धोरण स्पष्ट आहे. ज्ञानप्रबोधन, सामाजिक घडामोडी, आंबेडकरी चळवळीच्या बातम्या आणि राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय घडामोडी यांचा समतोल राखत, समाजमन समतेकडे नेण्याचा आमचा प्रयत्न आहे. दैनिक बहुजन सौरभ दररोज निळ्या पहाटे समतेचा सूर्य घेऊन प्रकाशित होत आहे. या पार्श्वभूमीवर संपादकाची भूमिका बहुआयामी ठरते. बातम्यांची निवड, त्यांचे संपादन, सत्यता आणि वस्तुनिष्ठतेची तपासणी, समाजहिताचा विचार करून संपादकीय भूमिका ठरवणे, सहकाऱ्यांना मार्गदर्शन करणे—ही सर्व कामे संपादकाला करावी लागतात. आमच्या वृत्तपत्रात वार्ताहर व पत्रकार यांना 'संवाद मित्र' म्हणून संबोधले जाते, कारण पत्रकारिता ही एकतर्फी न राहता समाजाशी संवाद साधणारी असावी, ही आमची भूमिका आहे. संपादकाने कोणत्याही राजकीय, आर्थिक किंवा सामाजिक दबावाखाली न येता निर्भीडपणे सत्य मांडणे अपेक्षित असते. गेल्या काही वर्षांत आम्ही आमच्या परीने हे कर्तव्य प्रामाणिकपणे पार पाडण्याचा प्रयत्न केला आहे. सत्याची मांडणी हेच संपादकाचे सर्वोच्च कर्तव्य आहे. खोटी, अपुरी किंवा दिशाभूल करणारी माहिती समाजात अस्थिरता निर्माण करू शकते. म्हणूनच प्रत्येक बातमी प्रसिद्ध करण्यापूर्वी तिची खातरजमा करणे ही पत्रकारितेची मूलभूत अट आहे. वस्तुनिष्ठता म्हणजे कोणत्याही पक्षपाताशिवाय तथ्य मांडणे. वैचारिक भूमिका असणे आणि पक्षपाती होणे यात फरक आहे. आंबेडकरी पत्रकारिता ही समतेची, न्यायाची आणि मानवमुक्तीची बाजू घेते; पण ती तथ्यांशी तडजोड करत नाही. संपादक जर वैयक्तिक, राजकीय किंवा आर्थिक पूर्वग्रहातून निर्णय घेऊ लागला, तर माध्यमांची विश्वासार्हता धोक्यात येते. म्हणून संपादक सजग, संतुलित आणि विवेकी असणे अत्यावश्यक आहे. लोकशाही टिकवण्यासाठी सजग नागरिक आवश्यक असतात आणि सजग नागरिक घडवण्याचे कार्य माध्यमे करतात. या अर्थाने संपादक हा लोकशाहीचा पहारेकरी असतो. शासनाच्या धोरणांवर टीका करणे, भ्रष्टाचार उघड करणे, प्रशासनातील त्रुटी दाखवणे—हे माध्यमांचे कर्तव्य आहे. न्यायपालिका जशी सत्तेवर अंकुश ठेवते, तसाच संपादक आपल्या लेखणीद्वारे सत्तेवर नैतिक दबाव निर्माण करतो. संपादकीय लेख हा वृत्तपत्राचा गाभा असतो. तो केवळ मतप्रदर्शन नसून समाजाला दिशा देणारा विवेकशील लेख असतो. सामाजिक, राजकीय आणि आर्थिक प्रश्नांवर संतुलित, तथ्याधारित आणि मूल्याधिष्ठित भूमिका मांडणे हे संपादकीय लेखनाचे उद्दिष्ट असते. नैतिकता हा संपादकाचा आधारस्तंभ आहे. जाहिरातदारांचा दबाव, राजकीय हस्तक्षेप आणि आर्थिक स्वार्थ यापासून स्वतःला अलिप्त ठेवणे हेच संपादकाचे खरे कसब आहे. डिजिटल युगात माहितीचा वेग प्रचंड वाढला आहे. पण त्याचबरोबर अफवा, अर्धसत्य आणि खोटी माहितीही झपाट्याने पसरते आहे. अशा काळात विश्वासार्हता आणि जबाबदार पत्रकारिता हीच माध्यमांची ओळख ठरते. डिजिटल युगातील संपादकाची जबाबदारी त्यामुळे अधिक वाढलेली आहे. संपादकाबरोबरच लेखकांची भूमिकाही तितकीच महत्त्वाची आहे. लेखक हा समाजाचा संवेदनशील साक्षीदार आणि परिवर्तनाचा प्रेरणास्त्रोत असतो. अन्याय, विषमता, अज्ञान, अंधश्रद्धा आणि शोषणाविरुद्ध लेखणी उचलणे ही लेखकाची नैतिक जबाबदारी आहे. दारिद्र्य, बेरोजगारी, जातीयता, स्त्री-अन्याय, शेतकरी प्रश्न आणि शिक्षणातील विषमता—या विषयांवर संवेदनशीलतेने लेखन करणे आवश्यक आहे. लेखकाने सत्यनिष्ठ, प्रामाणिक आणि निर्भय असले पाहिजे. सत्ता, पैसा किंवा प्रसिद्धीच्या मोहापायी सत्याचा बळी देणे लेखकाला शोभत नाही. संत तुकाराम, महात्मा जोतिबा फुले आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी आपल्या लेखनातून समाजाला नवी दिशा दिली, हे विसरता कामा नये. लेखक आणि वाचक यांचे नाते विश्वासावर उभे असते. वाचकांच्या बुद्धिमत्तेचा आदर राखणे, त्यांना विचारप्रवृत्त करणे आणि सकारात्मक दृष्टी देणे—हे लेखकाचे खरे कार्य आहे. आज मूकनायकनंतरची जबाबदारी केवळ एका व्यक्तीवर नाही, तर ती संपूर्ण समूहाने स्वीकारलेली आहे. दैनिक बहुजन सौरभ अधिकाधिक लोकांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी आम्ही समाजात उतरून कार्य करीत आहोत. मूकनायक वर्धापनदिनाच्या निमित्ताने आंबेडकरी बाण्याच्या या वृत्तपत्रासाठी आम्ही समर्पितपणे कार्यरत आहोत. तुमची साथ वाढत गेली, तरच 'मुके बोलू लागले रे, मुके बोलू लागले' या ओळींचा खरा अर्थ साकार होईल. मूकनायकचा वारसा हा केवळ इतिहास नाही; तो वर्तमानातील जबाबदारी आणि भविष्याची दिशा आहे. हा वारसा जपणे, वाढवणे आणि पुढील पिढीपर्यंत पोहोचवणे—हेच मूकनायकनंतरचे खरे कर्तव्य आहे. ■ ■

UGC म्हणजे काय रे

उच्च शिक्षणात जातीय भेदभाव रोखण्यासाठी University Grants Commission (त्रष्ट) स्थापन करण्यात आला. विद्यापीठ अनुदान आयोग (त्रष्ट) ने 15 जानेवारी 2026 पासून संपूर्ण देशात नवे नियम लागू केले आहेत. आयोगाच्या मते या नियमांचा उद्देश्य कॉलेज आणि विद्यापीठातील भेदभाव समाप्त करणे आणि सर्व विद्यार्थ्यांना समान संधी देणे हा आहे.

बहुजन सौरभ

सरकार या नियमाला क्रांतीकारक पाऊल म्हणत आहे. कारण हैदराबादच्या केंद्रीय विद्यापीठातून डॉक्टरेट करणारा दलित समाजातील विद्यार्थी रोहित वेमुला हा 26 वर्षांचा तरुण होता. त्याने 17 जानेवारी 2016 रोजी गळफास घेऊन आत्महत्या केली होती. तर महाराष्ट्रातल्या आदिवासी समाजातून येणारी पायल तडवी मुंबईच्या एका वैद्यकीय महाविद्यालयात शिक्षण घेत असताना तिने ही 22 मे 2019 रोजी आत्महत्या केली. या दोन्ही घटनांमध्ये एक गोष्ट समान की एवढे टोकाचे पाऊल उचलण्याचे कारण त्यांच्या शैक्षणिक संस्थांमध्ये त्यांना भेदभावाला सामोरे जावे लागले होते. आणि दोघेही अल्पसंख्याक, वंचित समाजांतून आले होते. त्रष्ट च्या मते, 2020 ते 2025 या काळात अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व मागासवर्गीयां विरुद्धच्या तक्रारींमध्ये 100 टक्क्यांहून अधिक वाढ झाली आहे. म्हणून उच्च शिक्षण संस्थांमधील जातआधारित भेदभाव, संस्थात्मक अन्याय आणि सामाजिक बहिष्कार रोखण्यासाठी त्रष्ट कायदा करण्यात आला आहे. त्रष्ट चा दावा आहे की, हे नियम उच्च शिक्षणात समान संधी, सुरक्षित वातावरण आणि भेदभावमुक्त व्यवस्था निर्माण करण्यासाठी आवश्यक आहेत. प्रभावी निगराणी शिवाय भेदभाव रोखणे कठीण असल्याचे आयोगाचे म्हणणे आहे. तसेच नियम टप्प्याटप्प्याने लागू केले जातील आणि कोणत्याही गटावर अन्याय करण्याचा उद्देश नाही, असे त्रष्ट स्पष्ट करते. परंतु देशभरातील विद्यार्थी संघटना व शिक्षक संघटनांनी 13 जानेवारी 2026 रोजी लागू केलेल्या काही नियमावर आक्षेप घेत आंदोलन सुरू केले आहे. त्यांनी या नियमातील काही मुद्द्यावर आक्षेप घेतला आहे. ते म्हणजे, 1) सामान्य वर्गाचे प्रतिनिधित्व अनिवार्य नसून 'भेदभाव'ची व्याख्या स्पष्ट करण्यात आलेली नाही. 2) 24×7 हेल्पलाइन व तक्रार प्रणालीत खोट्या तक्रारींवर कारवाईची तरतूद नसल्यामुळे पुराव्यांशिवाय आरोप होऊन विद्यार्थ्यांच्या करिअरवर परिणाम होऊ शकतो. 3) भेदभाव रोखण्याच्या उद्देशाने SC-ST-OBC वर विशेष लक्ष देण्यावर भर असला तरी हे नियम एकतर्फी असल्याचा आरोप आहे. 4) नियम न पाळणाऱ्या संस्थांची मान्यता रद्द करणे किंवा निधी रोखणे हे कडक कारवाईचे अधिकार असून संस्थांवर अतिरिक्त दबाव टाकणारे आहेत. सर्वोच्च न्यायालयाने यूजीसीच्या नियमांना स्थगिती देताना म्हटले की, नियमांच्या भाषेत स्पष्टता नाहीये. त्यामुळे गैरवापर होऊ शकतो. हा गैरवापर रोखण्यासाठी आणि भाषेत सुधारणा करण्यासाठी चौकशीची आवश्यकता आहे. सर्वोच्च न्यालयाने केंद्र सरकारला पुन्हा एकदा पुनर्लेखन करण्याचे आदेश दिले आहेत. तोपर्यंत या निर्णयाचे कामकाज स्थगित राहणार आहे. यावर वंचित बहुजन आघाडीचे राष्ट्रीय अध्यक्ष ॲड. प्रकाश आंबेडकर यांनी हा निर्णय म्हणजे 'घृणास्पद सार्वजनिक चर्चेला न्यायालयीन पातळीवर दिलेले शरणागतीचे रूप' असल्याचे स्पष्ट शब्दांत म्हटले आहे. या नियमांना झालेला विरोध आणि त्यावर सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेली स्थगिती ही सामाजिक न्यायाच्या लढ्याला मोठा धक्का आहे. ॲड. प्रकाश आंबेडकर यांनी म्हटले आहे की, ही स्थगिती घटनात्मक मूल्यांच्या विरोधात असून, ती सारगर्भ समानता (Substantive Equality), सामाजिक न्याय आणि शिक्षणातील लोकशाही प्रवेश या संविधानिक संकल्पनांवर थेट आघात करणारी आहे. न्यायालयाने या नियमांमुळे 'समाजात फूट पडेल' असे म्हटले असले, तरी भारतीय समाज आधीच जातीय रेषांवर विभागलेला आहे. अशा परिस्थितीत ही नियमावली समाजात फूट पाडणारी नसून, उलटपक्षी जातीय भेदभावाविरुद्ध संरक्षण देणारी ढाल असल्याचे स्पष्ट केले आहे. 'समानतेच्या मूलभूत उपाययोजनांना विरोध करणे म्हणजे सामाजिक न्यायाच्या संकल्पनेलाच नाकारणे आहे. रोहित वेमुला आणि डॉ. पायल तडवी. अशा हजारो विद्यार्थ्यांनी शिक्षणसंस्थांमधील जातीय छळामुळे प्राण गमावले. अशा विद्यार्थ्यांच्या स्मृतींना हा विरोध आणि ही स्थगिती म्हणजे एक प्रकारचा अपमान आहे. दुःख भोगलेल्या अन्यायाच्या पार्श्वभूमीवर समानतेसाठीचे नियम थांबवले जाणे हे अत्यंत दुर्दैवी असल्याची भावना त्यांनी व्यक्त केली.

आनंद म्हस्के
मो. 8652325032

अन्याय तिथे न्याय मिळाला पाहिजे. त्यासाठी कडक नियम करण्याची गरज आहे. आजही कॉलेज वसतिगृहात रॅगिंग मोठ्या प्रमाणात सुरू आहे. ग्रामीण भागातील विद्यार्थी त्याचे शिकार होत असतात. त्यात दलीत असतील तर 'जात नाही ती जात' या मानसिकतेतून छळ होत असतो. अशी मानसिकता नष्ट करण्यासाठी कठोर नियम करण्याशिवाय पर्याय नाही. एस सी,एस टी, ओबीसीनी देखील अन्यायाचा प्रतिकार करण्यासाठी आणि आपल्या न्याय हक्कासाठी जागृत होणे काळाची गरज आहे. ■ ■

महाराष्ट्रातील बौद्ध समाज
लोकसंख्येची ताकद आणि राजकीय वास्तव

महाराष्ट्रात आज सुमारे 67 लाख बौद्ध नागरिक आहेत. ही संख्या केवळ आकड्यापुरती मर्यादित नाही; ती एखाद्या छोट्या राज्याच्या लोकसंख्येइतकी आहे. इतका मोठा समाज असूनही राजकीय प्रतिनिधित्वाच्या बाबतीत समाधानकारक स्थिती दिसून येत नाही, हे वास्तव नाकारता येत नाही. हा लेख कोणावर टीका करण्यासाठी नाही. तो दोषारोप करण्यासाठीही नाही. समाज म्हणून आपण कुठे आहोत आणि कुठे अडतो आहोत, याचा मनापासून विचार करण्याचा हा प्रयत्न आहे.

आज बौद्ध समाजाकडे संख्या आहे, इतिहास आहे, विचार आहेत; मात्र एकसंध राजकीय दिशा दिसून येत नाही. मतदानाच्या वेळी बौद्ध मतदार वेगवेगळ्या पक्षांमध्ये विभागला जातो. इथे प्रश्न मतदाराच्या समजुतीचा नसून, समाज म्हणून आपण कधी एकत्रित भूमिका ठरवली आहे का, हा आहे. आपल्या मतांची ताकद, आपल्या अटी आणि आपल्या अपेक्षा सामूहिकपणे मांडण्याची सवय आपण विकसित केली आहे का, याचे उत्तर अनेकदा नकारार्थीच येते.

जयंती, दीक्षा दिन, स्मारकांचे कार्यक्रम, रॅली आणि मोर्चे या सर्व ठिकाणी बौद्ध समाजाची ताकद प्रचंड प्रमाणात दिसते. लाखो लोक एकत्र येतात. भावनिक एकात्मता दिसते. पण प्रश्न असा पडतो की हीच ताकद निवडणूक, संघटन आणि नेतृत्वनिर्मितीच्या वेळी का दिसत नाही? कार्यक्रम हे काही तासांचे किंवा एका दिवसाचे असतात! राजकारण मात्र रोजचे असते. इथेच आपण सातत्य गमावतो.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी संघटन, संघर्ष आणि राजकीय भान दिले. आज आपण त्यांचा वारसा आदराने जपतो, हे नक्की. मात्र त्यांच्या विचारांवर आधारित एकत्रित आणि टिकाऊ राजकीय रचना उभी राहिलेली नाही, हेही तितकेच खरे आहे. राजकीय, सांस्कृतिक, धम्म आणि सामाजिक चळवळ अस्तित्वात आहेत. पण त्या अनेक गटांत विभागल्या आहेत. या विखुरलेपणाचा थेट परिणाम समाजाच्या राजकीय ताकदीवर होतो. आपल्याकडे प्रामाणिक, संघर्षशील आणि जाणकार लोक नाहीत असे नाही. पण एकमेकांना मान्य करणारे, एकत्र चालणारे नेतृत्व आपण उभे करू शकलो नाही. हे अपयश व्यक्तींचे नसून संघटन प्रक्रियेचे आहे. संघटना ही पदांवर नव्हे, तर त्याग, संयम आणि परस्पर विश्वासावर उभी राहते, हे आपण अनेकदा विसरतो.

याच ठिकाणी एक महत्त्वाचा मुद्दा पुढे येतो, अहंभाव आणि पदांची स्पर्धा. बौद्ध समाजात संघटनांची कमतरता नाही; मात्र एकत्र टिकणाऱ्या संघटनांची कमतरता आहे. अनेक वेळा प्रत्येकालाच पद हवे असते, अध्यक्ष किंवा पदाधिकारी व्हायचे असते, पण सातत्याने कार्यकर्ता म्हणून काम करण्याची तयारी कमी दिसते. यातून मतभेद, गटबाजी आणि शेवटी संघटनांचे तुकडे होतात. हा दोष एखाद्या व्यक्तीचा नसून, संघटन संस्कृती न घडण्याचा परिणाम आहे. आजच्या काळात याला एक नवा पैलू जोडला गेला आहे संघटन सोशल मीडियापुरती मर्यादित होणे. व्हाट्सअप ग्रूप, फेसबुक पोस्ट, स्टेटस यांवर जोरदार मते मांडली जातात, प्रतिक्रिया दिल्या जातात. मात्र ग्रूपवर लिहिणे म्हणजे संघटन नव्हे आणि फॉरवर्ड करणे म्हणजे आंदोलन नव्हे. संघटन प्रत्यक्ष भेटींमधून, बैठकींतून, कामातून आणि सातत्यातून उभी राहत असते. सोशल मीडिया उपयुक्त साधन ठरू शकते, पण ते प्रत्यक्ष संघटनाचा पर्याय ठरू शकत नाही. बौद्ध समाजाने शिक्षणाच्या क्षेत्रात मोठी मजल मारली आहे, ही अभिमानाची बाब आहे. मात्र शिक्षणाबरोबर राजकीय प्रशिक्षण, संघटन कौशल्य, बूथ-स्तरावरील काम याकडे अपेक्षित लक्ष दिले गेले नाही. त्यामुळे समाज जागरूक आहे, पण संघटित नाही. आपण अनेकदा मुख्य प्रवाहातील पक्षांना मत देतो. ते व्यवहारज्ञान आहे; त्यात गैर काहीच नाही. मात्र मत देताना आपल्या अटी, मागण्या आणि अपेक्षा ठामपणे आणि सामूहिकपणे मांडल्या जात नाहीत. परिणामी प्रतिनिधित्व मिळाले तरी ते प्रभावी ठरत नाही. मत म्हणजे कृपा नाही! किंवा विकणे नाही. ती राजकीय देवाणघेवाण आहे, ही जाणीव समाजमनात रुजवणे अत्यावश्यक आहे. या सगळ्या अपयशांवर उपाय एका निवडणुकीत किंवा एका नेत्यामुळे मिळणार नाहीत. उपाय अभ्यासपूर्ण, संयमी आणि सातत्यपूर्ण आहेत. जयंती, परिषद, अभ्यास सहल आणि उत्सवांसोबत नियमित राजकीय अभ्यास आणि प्रत्यक्ष संघटन बैठकांची साखळी उभी राहणे गरजेचे आहे. नेतृत्व व्यक्तीपूजेवर नव्हे, तर प्रक्रियेवर उभे राहिले पाहिजे. सोशल मीडिया हे साधन असावे; संघटनाची जागा घेणारे माध्यम नव्हे.

हा लेख दोषारोप करण्यासाठी नाही. तो समाजाला अंतर्मुख करणारा प्रश्न आहे. आपण इतिहास जपतो, उत्सव साजरे करतो, भावना व्यक्त करतो. पण संघटन, नेतृत्व आणि दीर्घकालीन राजकीय तयारीसाठी तितकीच ऊर्जा देतो का? संख्या आपल्याकडे आहे. विचार आणि वारसाही आहे. इतिहास आपल्याला दिशा दाखवतो; खरेतर जर सुरुवात नेत्यांकडून झाली, तर समाज एकत्र येईल, सातत्य राखेल आणि बदल घडवून आणेल. आता गरज आहे ती दिशा, शिस्त आणि प्रत्यक्ष संघटनाची. आजच्या छोट्या प्रयत्नांचा प्रभाव उद्या आपल्या समाजाची खरी ताकद बनेल. ■ ■

महाराष्ट्रातील बौद्ध समाजाची लोकसंख्या साधारण हिमाचल प्रदेशएवढी आहे, पण राजकीय प्रभाव मात्र त्या प्रमाणात दिसत नाही हे वास्तव स्वीकारण्याची वेळ आली आहे. राज्याएवढी लोकसंख्या, तरीही प्रतिनिधित्व का घडत नाही? एक आवश्यक आत्मपरीक्षण.

बहुजन सौरभ

प्रा. डॉ. छाया मित्तर

अजित दादा मनाला कसे समजावू ?

28 जानेवारी 2026, बुधवार सकाळी मृन्मयी - माझी सूनबाई म्हणाली, 'बाबा, अजितदादा पवार विमान अपघातात मृत्युमुखी पडले.' मी क्षणभर स्तब्ध झालो. 'अंग खोटे बोलतेस तू?' असे मी उद्गार काढले. ती म्हणाली, 'दूरदर्शनवर बातम्या पाहा.' दादा, खरंच.. तुमच्या अपघाताची दृश्ये पाहवत नव्हती. महाराष्ट्राच्या राजकारणातील एक कर्तृत्ववान चेहरा, शासकीय यंत्रणेवर दबाव टाकून जनहितासाठी योजना राबवणारा खराखुरा लोकनेता, अनेक संकटांना मोठ्या हिंमतीने व कल्पकतेने सामोरे जात लोकहित साधणारा व्यक्तिमत्त्व - अशा नेत्याचे जाणे हे मनाला स्वीकारणे फार कठीण आहे. अलीकडे चांगल्या, कर्तृत्ववान माणसांना विविध कारस्थानांत अडकवून बदनाम करण्याचा नीच खेळ सर्वच क्षेत्रांत भक्कमपणे सुरू आहे. त्यातील सत्य काळाच्या ओघात गडप होते. तर काहींच्या नशिबी चुकीच्या बदनामीचे भोग भोगून कालांतराने 'यात काहीच तथ्य नव्हते' असा केवळ कागदावरचा शेरा मिळतो. तोपर्यंत मात्र त्यांचे आयुष्य उद्ध्वस्त झालेले असते. संत तुकारामांनी सांगितलेच आहे – 'ज्यांचे अंगी मोठेपण, तया यातना कठीण.' दादा, पवार कुटुंबाचे एक वलय तुमच्या पाठीशी होते, हे सत्य असले तरी तुमच्या सेवा-कार्यामागे संतविचारांचा वसा होता. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांनी ग्रामगीतेतील 'आचार-प्राबल्य' या अध्यायात लिहिले आहे – 'लाख बोलक्याहूनि थोर । एकचि माझा कर्तबगार ।
हे वचन पाळूनि सुंदर । गाव सुधारावे कार्याने ॥
(ग्रा. गी. अ. 7, ओवी 107) हे शब्द तुमच्या कर्तृत्वाला तंतोतंत लागू पडतात. दादा, लोकांमध्ये तुमच्याबद्दल एक भावना कायम ऐकायला मिळायची – 'शब्द पाळणारा नेता.' माझ्या स्मरणात आजही नागपूर अधिवेशनातील आपली भेट ठळकपणे आठवते. आमचे मित्र, श्रीगुरुदेव चळवळीतून घडलेले, प्रबोधनकार अमोल मिटकरी – ज्यांना आपण स्वतः विधानपरिषदेचे सदस्य व पक्षप्रवक्ता करून त्यांच्या गुणांचा सन्मान केला. त्यांच्यामुळेच आपली भेट आम्हाला घडून आली. आपल्या उपमुख्यमंत्री बंगल्यात, सकाळी आठ वाजता दिलेल्या वेळेला आपण खुर्चीत विराजमान होता. पहिलाच प्रश्न आपण विचारला, 'आपण नाश्ता केला का?' दादा, एवढी माणुसकी तुमच्यात होती. 'अतिथी देवो भव'पेक्षाही ही वेळ सकाळची होती. गुरुकुंज आश्रम, अमरावती जिल्ह्यातून आलेली मंडळी उपाशी असतील याची आपल्याला जाणीव होती. तुमच्या धाकामुळे तिथल्या व्यवस्थापकांनी आमच्या नाश्त्याची तात्काळ व्यवस्था केली. सोबत होते. गुरुदेव सेवा मंडळाचे ज्येष्ठ प्रचारक आचार्य हरीभाऊ वेरूळकर, प्रबोधनकार नामदेव गव्हाळे, राष्ट्रसंत तुकडोजी साहित्य संमेलनाचे प्रवर्तक ज्ञानेश्वर रक्षक, श्रीगुरुदेव अध्यात्म गुरुकुलचे रवीदादा मानव, नागपूर श्रीगुरुदेव सेवा मंडळाचे अशोक यावले, आणि राजकीय विश्लेषक अविनाश काकडे, दादा, आपण सर्वांचा अत्यंत आपुलकीने परिचय करून घेतला. त्यानंतर राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या श्रीगुरुदेव सेवा मंडळाची व्याप्ती समजून घेतली. राष्ट्रसंतांच्या विचारांवर आपली श्रद्धा आहे, हे आपल्या संवादातून प्रकर्षाने जाणवले. ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचे बळकटीकरण, जात - धर्म - पंथ - संप्रदाय यांपलीकडील मानवता जपणारा राष्ट्रसंतांचा विचार, 'राष्ट्रधर्मच खरा' हा विचार प्रचारात आणणे काळाची गरज आहे, असे आपण स्पष्टपणे सांगितले. चर्चा रंगात आली होती. आपण मनसोक्त बोलत होता. मी विचारले, 'दादा, आपणास वेळ तर होणार नाही ना?' आपण हसत म्हणालात, 'कधीतरी आपल्यासारखी गावखेड्यापर्यंत लोकजागरण करणारी मंडळी भेटतात. त्यांच्याकडून खूप काही शिकायला मिळते.' मी भेटीचा उद्देश मांडला. अमरावती येथील संत गाडगेबाबा विद्यापीठात राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज अध्यासन निर्माण व्हावे यासाठी शासन अनुदानाची गरज आहे. दादा, आपण तत्काळ त्यावेळचे प्रभारी कुलगुरू डॉ. प्रमोद येवले यांना फोन केला आणि संपूर्ण माहिती घेतली. आपल्या अंतःकरणातून वाटत होते. हे कार्य उद्याच्या आदर्श विद्यार्थ्यांसाठी आवश्यक आहे. आम्ही दिलेल्या निवेदनावर आपण हिरवा शेरा मारला. सध्या विधानसभेचा कार्यकाळ संपत आहे. पुरवणी अर्थसंकल्पात हा विषय मांडता येणार नाही. पण निश्चितपणे याचा पाठपुरावा करून निर्णय घेतो, असे आपण सांगितले. दादा, तुमचे जगणेच सकारात्मक होते. पण शासकीय यंत्रणेतील किडलेल्या व्यवस्थेमुळे ती फाईलच गहाळ करण्यात आली. राजकारणाच्या गोंधळात आम्ही पुन्हा आपल्याला भेटू शकलो नाही. ती आमचीच चूक होती. पण दादा, त्या दीड तासांच्या भेटीत तुमच्यातला खरा, सच्चा माणूस मला स्पष्टपणे समजला. त्याच काळात 'एकाच घरात अनेक डॉक्टरेट कशा?' त्यावर शासनाचा पैसा खर्च होतो. ते संशोधन खरेच जनहिताचे असते का? असे तुमचे वक्तव्य गाजत होते. मी त्याची आठवण करून दिली, तेव्हा आपण स्मितहास्य करत म्हणालात, 'सत्य बोलल्यावर माझ्यावर सपाटून टीका होते.' दादा, लोकहितासाठी बोलताना कुठल्याही संकटाची तमा आपण कधीच बाळगली नाही. आज या साऱ्या आठवणींसोबत डोळ्यांत अश्रूंच्या धारा वाहत आहेत. दादा, फार कमी लोकांसाठी अश्रू अशा मोकळेपणाने वाहतात. तो तुमचा स्मितहास्य करणारा प्रसन्न चेहरा, भाषेचा तो वेगळा बाज माझ्या हृदयात कायमचा कोरला गेला आहे. तो जपत मी माझ्यातला सेवाभाव जपणार आहे. पण दादा, हे अश्रू आणि हुंदके थांबवायचे कसे? काल, 29 जानेवारी 2026 रोजी, लाखो-कोट्यवधी जनतेच्या साक्षीने महाराष्ट्राच्या राजकीय क्षेत्रातील लोककल्याणाचे कार्य करणारे वादळ अजित पवार शरीररूपाने अनंतात विलीन झाले. लोकांचा आक्रोश, अश्रूंच्या अखंड धारा या त्यांच्या जनसेवेची व लोकजीव्हाळ्याची ठोस पावती होत्या. त्यांचे वैचारिक अथवा स्वार्थी शत्रूही डोळ्यांतील अश्रूंना आवरू शकले नाहीत. हुतात्म्याची आठवण कुणाला? आज, 30 जानेवारी फक्त भारतालाच नव्हे तर संपूर्ण जगाला शांतीच्या शस्त्राने, मौनाने आणि वेळप्रसंगी उपोषणाच्या धारदार अस्त्राने सत्याच्या विजयापर्यंत नेण्याचा प्रयोग ज्यांनी आयुष्यभर केला, त्या महात्मा गांधींचा शहीद दिन. विद्वेषाच्या गोळीने जे हुतात्मा झाले, त्या गांधीजींच्या जीवनप्रेरणेचे आज साऱ्या विश्वात स्मरण होत असेल. महाराष्ट्राच्या भूमीतूनच, सेवाग्राम आश्रमातून, त्या महात्म्याने इंग्रजी हुकूमशाहीविरुद्ध जनआंदोलन उभे केले. सेवाग्राम आश्रम आजही केवळ भारतीय नकाशावरच नव्हे तर जागतिक पातळीवर अभ्यासकांसाठी प्रेरणास्थान आहे. 9 ऑगस्ट 1942 रोजी 'इंग्रजांनो भारत सोडा', 'चले जाव'चा नारा महाराष्ट्रातील मुंबईतून दिला गेला. इंग्रजी गुलामशाहीविरुद्धचा हा विद्रोह संपूर्ण भारतीय जनमानसात पेटला. कुणी शांतीने तर कुणी क्रांतीने स्वातंत्र्याच्या होमकुंडात आपले योगदान दिले. त्याचे स्मरण आज कुणाला आहे? अरे, राख तरी विझू द्या! आज, 30 जानेवारीच्या सकाळपासून सर्वच प्रसारमाध्यमांत एकच चर्चा, 'अजित पवार यांचा वारसदार कोण?' 'राष्ट्रवादीची सूत्रे आता कुणाकडे?' 'सुनेत्रा पवार यांना उपमुख्यमंत्री करावे का?' या चर्चा ऐकून मन वेदनेने भरून येत होते. पवार परिवार अजूनही या अपघाती निधनाच्या धक्क्यातून सावरत आहे. परंतु अजित पवारांनी आयुष्यभर जपलेल्या जनतेतील गोतावळ्यांचे अश्रू अजूनही थांबलेले नाहीत. म्हातारी माणसे म्हणायची, 'अरे पोट्यांनो, बापाच्या संपत्तीसाठी काय भांडता? त्याच्या सरणाची राख तरी विझू द्या!' आज स्वार्थाची पोळी भाजणारे राजकारण घराघरांतून, समाजातील सर्वच स्तरांत पोहोचले आहे. माणूसकीचा सपाटून ऱ्हास सर्व क्षेत्रांत प्रकर्षाने जाणवतो आहे. यावर चर्चा करणारी तथाकथित विद्वत्ता भावनाशून्यपणे वागताना दिसते, तेव्हा प्रश्न पडतो सर्वसामान्य युवकांपुढे आपण कोणता आदर्श ठेवतो आहोत? जर 'लाज-शरम विकलेली जमात' हेच या देशाचे भविष्य ठरणार असेल, तर मजबूत, स्वाभिमानी, स्वावलंबी आणि राष्ट्रभक्तीचा वारसा जपणाऱ्या भारताची उभारणी कशी होणार? याची चिंता करणारा राजकीय वारसा आज कोणाकडे आहे? सन्मानजनक चिंतन करणारे पुढारी, पत्रकार, प्रशासक आणि अभ्यासक या देशात इतिहासजमा तर झाले नाहीत ना? ■ ■

बहुजन सौरभ

ज्ञानेश्वर दुर्गादास रक्षक
मो. 9823966282

वाचकांचे विचारपिठ

बहुजन सौरभ

खर आणि खोटे जाणून घेणारी निर्भीड महिला

अगदी आजचे संपादकीय अगदी महत्व पूर्ण असून, खर आणि खोटे जाणून घेणारी निर्भीड महिला आज पर्यंत पाहिजे त्या प्रमाणात निर्माण झाली नाही. असे सांगून दुसऱ्या च्या इशाऱ्या वर चालणारी असल्याची स्पष्ट भूमिका मांडणारे आहे. महिलांनी जर स्वतंत्र पणे योग्य निर्णय घेतले तर खऱ्या अर्थाने ती स्वतंत्र होईल... पण असे होताना दिसत नाही ही खंत ही त्यानी व्यक्त केली. गुलाम आणि गुलाम नसने यात फरक आहे. हा फरक शिकलेल्या महिलांनी समजून घेण्याची गरज असल्याची स्पष्ट भूमिका संपादकीय मध्ये त्यानी निर्भीड पणे मांडली. महिलांच्या हितासाठी निर्भय पणे मत व्यक्त करणारी संपादिका म्हणून भविष्यात महिला, पुरुष आपली नक्कीच दखल घेईल यात शंका नाही. आज आमच्या सारखे लेखक प्रा. संध्याताई राजूरकर म्याडम यांनी निर्भीड संपादिका समजतात हे मात्र निश्चित. अभिनंदन, मंगल कामना. ■ ■

अविनाश टिपले

बहुजन सौरभच्या संपूर्ण टिमचे कौतूक

धम्म संगोष्टीची बातमी, संपादकीय ऱ्संघ भाजपच्या दाव्यांचा, बेरोजगारीचे कारणे, स्मृतीचे राजकारण, पितृछायेत का गेले, काळी जादू, परिवर्तन विचार मंचचे कार्य, महाराष्टातील मराठे ब्राह्मणांच्या... ई. सर्व लेख अप्रतिम आणि वैचारिक आहेत. बहुजन सौरभ मधील सर्व माहिती व लेख उच्च दर्जाचे होत आहेत, त्यासाठी तुमचे कसब सत्कारणी लागत आहे. बहुजन सौरभ च्या संपूर्ण टिम चे कितीही कौतूक केले तरी कमी ठरेल. सर्वांना खूप खूप शुभेच्छा आणि मंगलकामना! ■ ■

श्रीराम बनसोड

> इतरांवर टीका करणे सोपे असते.
> स्वत:ला सुधारण्यासाठी धैर्य लागते.

परिवर्तन विचार मंचाचे दुसरे परिवर्तन साहित्य संमेलन

परिवर्तन विचार मंच, नागपूर महाराष्ट्र ही संस्था समाज, साहित्य, कला, संस्कृती क्षेत्रातील चळवळ म्हणून महाराष्ट्रात अल्पकाळात नावारूपास आली आहे. फुले, शाहू, आंबेडकरांचा विचारवारसा जतन आणि संवर्धन करण्याच्या उद्देशाने या मंचाची स्थापना झाली. नवोदित कवी, कलावंतांना मंच उपलब्ध करून देणे, मान्यवर अभ्यासक-विचारवंतांच्या विचारांना ऐकण्याची संधी सर्वांना उपलब्ध करून देणे, विचारांची देवाण-घेवाण करता येणे, सर्वांना एकत्र बांधून समूहशक्तीचा विधायक कार्यासाठी उपयोग करून घेणे अशी अनेक उद्दिष्टे परिवर्तन मंचाने आपल्यापुढे ठेवली आहेत. कोरोना काळाच्या सावटातही ऑनलाईन पध्दतीने का होईना परिवर्तन विचार मंच सक्रिय राहिला; नव्हे ऑनलाईन पद्धतीमुळे अल्पावधीत संपूर्ण महाराष्ट्र किंबहुना देशभर मंचचे सदस्यसुद्धा वाढले. परिवर्तन विचारमंचाचे वैशिष्ट्य हे की या मंचामधील प्रत्येक सदस्याला त्याच्या क्षमतेनुसार, कल्पकतेनुसार कार्यक्रमाचे आयोजन करण्याची संधी आहे. त्यामुळे अनेकांच्या कल्पनेतून नवनवे उपक्रम राबवले जातात. कार्यक्रमात विविधता असते. मूकनायक या डॉ. बाबासाहेबांच्या वृत्तपत्राच्या जन्मशताब्दी वर्षाअंतर्गत स्मृतीशेष डॉ. गंगाधर पानतावणे सरांच्या अभिवादनाचा सुरेख कार्यक्रम मंचाने घेतला. 'आईसाहेब ते माईसाहेब नवविचार परिषद', 'छत्रपती शाहू महाराज जयंती', 'डॉ. गंगाधर पानतावणे अभिवादन कार्यक्रम', 'जागतिक पालीभाषा दिवस', 'अण्णाभाऊ साठे जयंती' इत्यादी कार्यक्रम राबवून कोरोनाने आणलेल्या निराशेतून लोकांना बाहेर काढण्याचा प्रयत्न परिवर्तनने केला. कोरोनाग्रस्तांना मदत, कपडा बँक, पूरग्रस्तांना मदत अशी समाजपयोगी कामेही परिवर्तन विचार मंचने केली आहेत. पहिले मुक्त प्रतिनिधी साहित्य संमेलन 8 डिसेंबर

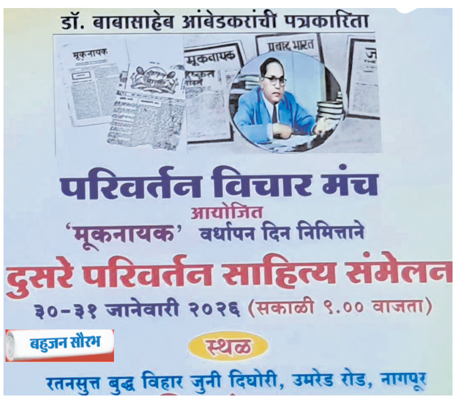
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारिता

परिवर्तन विचार मंच
आयोजित
'मूकनायक' वर्धापन दिन निमित्ताने
दुसरे परिवर्तन साहित्य संमेलन
३०-३१ जानेवारी २०२६ (सकाळी ९.०० वाजता)
स्थळ
रतनसुत्त बुद्ध विहार जुनी दिघोरी, उमरेड रोड, नागपूर

मूकनायक
प्रबुद्ध भारत
बहुजन सौरभ

2019 ला पवनी जिल्हा भंडारा येथे घेण्यात आले. आंबेडकरवादी साहित्य हेच परिवर्तनवादी साहित्य हे आता जनमान्य झाले आहे. या साहित्य चळवळीचा छोटा प्रयत्न म्हणजे परिवर्तन विचारमंच हे संघटन होय. हा मंच येणाऱ्या 30 आणि 31 जानेवारीला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी काढलेल्या 'मूकनायक' या पहिल्या वृत्तपत्राच्या वर्धापन दिननिमित्ताने रतन सुत्त बुद्ध विहार जुनी दिघोरी, उमरेड रोड, नागपूर येथे माजी न्यायमूर्ती माननीय अनिल वैद्य यांच्या अध्यक्षतेत 'दुसऱ्या परिवर्तन साहित्य संमेलनाचे' आयोजन करत आहे?. आजचा काळ हा विचारसंघर्षाचा काळ आहे. सत्ताधारी लोकशाहीची भाषा वापरत प्रत्यक्षात सामाजिक समता, न्याय आणि बंधुता या मूल्यांवर आघात करताना दिसत आहेत. राजकीय विचारधारा अधिकाधिक प्रतिगामी, अवैज्ञानिक आणि असहिष्णू होत आहे. आजचे राजकारण सर्वसामान्यांचे प्रश्न सोडवण्यापेक्षा प्रश्नांची झाकपाक करताना दिसत आहे. इतिहासाची तोडमोड करून सोयीस्कर अर्थ दिला जात आहे. न्याय, समतेचा पुरोगामी विचार पुसून टाकण्याचा प्रयत्न होताना दिसत आहे. वंचितांना लाभार्थी बनवून त्यांच्या हक्कांची पायमल्ली केली जात आहे. अशा वातावरणात फुले, शाहू, आंबेडकरांचा समतावादी, लोकशाहीवादी विचार लोकांपर्यंत पोहचविणे ही काळाची गरज आहे. हा विचार दयेवर नव्हे तर हक्कांवर, सहानुभूतीवर नव्हे तर स्वाभिमानावर उभा आहे. म्हणून हा विचार घराघरात, मनामनात पोहचवण्याची गरज आहे. यासाठीचे विचारमंथन या संमेलनात होणार आहे. आज प्रश्न विचारणारा माणूस असहिष्णू ठरवला जात आहे, समतेची मागणी करणारा समाजविघातक ठरत आहे आणि अन्यायावर बोट ठेवणारा देशद्रोही ठरवला जात आहे. अशा काळात फुले, शाहू, आंबेडकरी विचार लोकांपर्यंत पोहोचवणे म्हणजे लोकशाहीचे संरक्षण करणे होय. हे कार्य केवळ ग्रंथांपुरते मर्यादित न ठेवता प्रत्यक्ष संवादातून, चर्चेतून आणि साहित्यिक मंचावरून होणे आवश्यक आहे. यासाठी स्थानिक पातळीवरील साहित्य संमेलने अत्यंत महत्त्वाची ठरतात. मोठ्या राष्ट्रीय मंचांवर विचार मांडले जात असले, तरी ते सर्वसामान्य वाचकांपर्यंत पोहोचतीलच असे नाही. स्थानिक संमेलने मात्र थेट समाजाशी संवाद साधतात. नवोदित लेखक, विद्यार्थी, कार्यकर्ते यांना विचार मांडण्याची संधी देतात. प्रश्न विचारण्याची, असहमती नोंदवण्याची लोकशाही परंपरा जिवंत ठेवतात. साहित्य हे केवळ सौंदर्याचे साधन नसून सामाजिक भान जागवणारे प्रभावी माध्यम आहे. फुले, शाहू, आंबेडकर विचारनिष्ठ साहित्य हे न्यायाच्या बाजूने उभे राहते, अन्यायाला आव्हान देते. या आंबेडकरानिष्ठ साहित्याची चर्चा या संमेलनात होणार आहे. याशिवाय अशा स्थानिक पातळीवरील संमेलनातून साहित्याचे विकेंद्रीकरण होते. स्थानिक नवोदित लेखक, कवी, विचारवंतांना मंच उपलब्ध करून दिला जातो. वाचनसंस्कृतीची रूजवात होते. स्थानिक भाषेचे, बोलीभाषेचे, कला, संस्कृतीचे संवर्धन होते. साहित्यिक, सामाजिक चळवळ जिवंत राहण्यास मदत होते. साहित्यिक आणि साहित्यरसिक यांचा थेट संवाद घडून येतो. छोट्या संमेलनात नेटकेपणा, नेमकेपणा आणि शिस्तबद्धता ठेवता येते. त्यामुळे अशी संमेलने साहित्यिक, सामाजिक व्यवहाराचा महत्त्वाचा घटक बनू शकतात. ही संमेलने विचारांचे दीपस्तंभ बनून समाजाला अंधारातून प्रकाशाकडे नेऊ शकतात. समता, न्याय आणि बंधुता ही मूल्ये समाजात जिवंत ठेवण्यासाठी असे वैचारिक मंच टिकवणे ही आपली सामूहिक जबाबदारी आहे. याच भूमिकेतून 30 आणि 31 जानेवारीला होणारे परिवर्तन विचारमंचचे दुसरे साहित्य संमेलन अतिशय महत्त्वाचे ठरणार आहे. ■ ■

डॉ सुनंदा बोरकर जुलमे
मो. 8766422475

बसंत

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

एक व्यक्ती नित्यनेमाने मंदिरात जात असे. तेव्हा त्याला त्याचा मित्र म्हणाला, सर्वजण म्हणतात. 'कण कण में है भगवान' तर तु रोज मंदिरात का जातोस ? त्यावर तो म्हणाला, वारा तर ऊन्हातही वाहत असतो. पण त्याचा खरा आनंद हा सावलीत भेटतो. तसंच परमेश्वर अत्र, तत्र, सर्वत्र असला तरी मनाला शांती, समाधान आणि आनंद हा मंदिरात अधिक प्रमाणात मिळतो. तुझे म्हणणे मला पटले. पण मला अजून एक गोष्ट विचारायची आहे की, जेथे गंगा नाही तेथील लोकांना कसे पवित्र होता येईल ?

जरूरी नाही की, गंगास्नानानेच माणूस पवित्र होतो. जेथे सत्कर्म हिच पुजा आणि प्रामाणिकपणाला जर स्नान मानले तर मानवता नावाचे पवित्र तिर्थस्थान तयार होते. तुला अजून एक गोष्ट सांगतो. एक अंध व्यक्ती दररोज मंदिरात जात असे त्याला कुणीतरी विचारले की, तु रोज देवदर्शनाला येतो पण तु अंध असल्याने देवाचे दर्शन कसे काय घेऊ शकतो ? त्यावर तो म्हणाला, त्याने काय फरक पडतो ? माझा देव तर मला पाहतोच ना ? आयुष्यात दृष्टी पेक्षाही महत्वाचा आहे तो दृष्टिकोन. भक्तीची छोटीशी परिभाषा आहे.

तुम नहीं तो 'बस' - 'अंत'
तूम हो तो 'बसंत'
थकान सारी दुनिया,
पर उपरवाला सुकून है,
फरेबी सारी दुनिया, पर वो रखवाला
यकीन है. ■ ■

साहित्यातून ताकद, प्रेरणा आणि स्वाभिमान

मराठी साहित्याला नव्याने ऊर्जा दिली ती दलित साहित्याने म्हणूनच वाचकांना दलित साहित्य आपले साहित्य वाटले आहे. दलित समाजाच्या वेदना, अनुभव, सामाजिक अन्याय, अस्पृश्यतेचा छळ, आणि त्यांच्या संघर्षातून निर्माण झालेला साहित्यप्रकार आहे, जो जातीभेदाला नकार, समता, बंधुता, न्याय आणि मानवी हक्कासाठी लढतो. यामध्ये आत्मकथा, कविता, कादंबऱ्या नाटके यासारखे विविध साहित्य प्रकारांमध्ये हे साहित्य लिहिले जाते. ज्यात दलित समाजातील लोकांची सजगता, ओळख जाणीव निर्माण झाली. आणि त्याचबरोबर त्यांचा आत्मसन्मान, अस्मिता ही अत्यंत महत्त्वाची मानली जाते. या साहित्यावर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि मार्क्सवादी विचारांचा जास्त प्रभाव पडलेला दिसतो. ज्यात सामाजिक न्यायाची मागणी असते. दलित साहित्याची चळवळ ही 1960 नंतर महाराष्ट्रात जोरात सुरू झाली. त्यामध्ये बाबुराव बागुल, नामदेव ढसाळ, शरणाकुमार लिंबाळे, यासारख्या लेखकांनी दलित साहित्याला दिशा देण्याचा महत्वपूर्ण काम केले. त्यामुळे या साहित्याला एक नवीन आणि महत्त्वाची ओळख निर्माण झाली. त्यामुळे शोषित आणि उपेक्षित घटकांचा आवाज बुलंद झाला. दलित साहित्याने शोषित समाजाचे आत्मभान जागृत होऊन अन्यायाविरुद्ध विद्रोह करण्याची ताकद, प्रेरणा आणि स्वाभिमान मिळवून दिला. डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारावर आधारित या साहित्याने जातीय व्यवस्थेवर प्रखर प्रहार करून सामाजिक समता, सांस्कृतिक अस्मिता, आणि राजकीय जाणीव जागृती निर्माण झाली. त्यामुळे शोषित दलित समाजातील लोकांचा आत्मविश्वास वाढला आणि ते समाजामध्ये मुख्य प्रवाहात वावरण्याची, सहभागी होण्याची त्यांना संधी मिळाली, प्रेरणा मिळाली. दलित साहित्याने, दलित, शोषित, पीडित समाजाला स्वतःची एक ओळख निर्माण करून आणि आत्मसन्मान मिळवून दिला. पिढ्यान पिढ्या चालत आलेल्या अनेक अनिष्ट चालीरीती, परंपरांवर मात करून, 'मी माणूस आहे' ही जाणीव निर्माण दिली. या साहित्याने रूढी, परंपरा, आणि जातीव्यवस्थेवर जोरदार विरोध केला. वर्णभेद सारख्या मनुस्मृती विचारसरणीला आव्हान देऊन, नवीन समतावादी दलित साहित्य निर्माण केले. दलित साहित्य असे साहित्य आहे की त्यामध्ये वेदना, चीड, संताप व्यक्त होताना दिसतो. अन्यायाविरुद्ध आवाज उठवून लढण्याची प्रवृत्ती, नकाराची भूमिका स्पष्टपणे मांडून, विरोध, बंड करण्याची प्रवृत्ती या साहित्यामुळे निर्माण झाली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रेरणेतून दलित साहित्यामध्ये शिक्षणाला जास्तीत जास्त महत्व देऊन त्यांच्या हक्काची जाणीव करून देण्याचे काम केले. विशेष म्हणजे राजकीय आणि सामाजिक चळवळींना मजबूत करण्याचे काम दलित साहित्याने केल्याचे दिसून येते. दलित साहित्य केवळ काल्पनिकतेवर आधारित नसून, प्रत्यक्ष जीवन जगत असताना झालेल्या अन्याय, शोषण आणि विषमतेचे चित्रण रेखाटले गेले असल्याने समाजाला वास्तव्याची जाणीव झालेली आहे.थोडक्यात सांगायचे म्हणजे दलित साहित्य हे केवळ लिखाण नसून ते सामाजिक बदलाचे आणि मानवी हक्काच्या लढ्याचे एक शक्तिशाली हत्यार आहे. दलित चळवळीमुळे भारतीय समाजातील पारंपारिक प्रणाली, मोठ्या प्रमाणात बदललेली आहे. यात काही शंका नाही. त्यामुळे विविध जाती आणि वर्गातील लोकांमध्ये, स्वातंत्र्य, समानता आणि सामाजिक न्यायाच्या, लोकशाही मूल्यातील आदर्शांना प्रोत्साहन मिळालेले आहे. दलित साहित्य हे दलित समुदायाचा आवाज आहे. जे त्यांचे संघर्ष आणि आशा व्यक्त करते. ते स्वातंत्र्य आणि समानतेच्या इच्छेमध्ये रुजलेले आहे. ते जातीय व्यवस्थेमुळे दलितांना होणाऱ्या भेदभाव आणि अपमानाला आव्हान देते. ■ ■

ज्योत्सना बनसोड
8766942982

भदंत डॉ. धम्मदीप महाथेरो साहित्य संमेलन परिसर निमित्ताने

बुद्ध म्हणतात, 'विचार माणसाला दिशा देण्याचे कार्य करीत असतात.' एक चांगला विचार प्रगतीपथावर नेऊ शकतो तर एक वाईट विचार अधोगती कडे नेऊ शकतो. म्हणून चांगले विचार येणे गरजेचे आहे. हे विचार मानवाला कुटुंबातून, परिसरातून, समाजातून प्राप्त होतात व तिथूनच त्याची दिशा व दशा ठरत असते. अशीच चांगली दिशा व विचार ठरवुन ज्यांनी आपले मार्ग बौद्ध धम्माच्या कार्याकडे नेऊन स्वतःच्या जीवनात पूर्णत्व प्राप्त केले. भदंत डॉ. धम्मदीप महाथेरो होत. भंतेजींचे पूर्वाश्रमीचे नाव दीनदयाल गौतम शेंडे, त्यांचे गाव पिंपळगाव/ खांबी, तालुका अर्जुनी /मोरगाव. त्यांचे वडील गौतम शेंडे यांच्याकडे भरपूर शेती व राजकीय क्षेत्रात ते अग्रेसर होते. त्यामुळे लहानपणापासूनच भंतेजी श्रीमंतीत व लाडात वाढले. शिकत असताना वडिलांसोबत त्यांचे वाद-विवाद झाले व वडिलांचे गाव सोडून कामाच्या शोधात ते गोठणगाव इथे आले. गोठणगाव येथे इटियाडो धरणाचे काम सुरू होते. तिथे काम करून ते स्वतःचा उदरनिर्वाह करू लागले. तिथेच त्यांची ओळख गंधारी येथील चंद्रभान तिरपुडे यांच्याशी झाली. चंद्रभान तिरपुडे हे बुद्धिस्ट स्टडी या विषयात मिलिंद विद्यालय औरंगाबाद इथून पदवी व उच्च पदवी संपादन केलेले होते. एका उच्चशिक्षित व बुद्ध धम्माच्या ज्ञानाने प्रेरित झालेल्या व्यक्तींशी भंतेजींचा परिचय अधिकाधिक वाढत गेला व त्यानंतर ते त्यांच्याच गावी म्हणजे गंधारीला दोघेही सोबत राहू लागले. याच दरम्यान त्यांची ओळख बौद्ध साहित्याशी सुद्धा झाली. त्यांच्यासोबत राहता राहता बुद्ध धम्माचे तत्त्वज्ञान त्यांना समजू लागले. चंद्रभान तिरपुडे यांच्या जवळ असलेले बुद्ध आणि त्याचा धम्म, धम्मपद, खुद्दक निकाय, अभिधम्मपिठक, विनयपिठक इत्यादी ग्रंथांचे ते वाचन करू लागले व अधिकाधिक बुद्धांकडे जाण्याचा प्रयत्न ते त्याच ठिकाणी करू लागले. आपले पुढील जीवन धम्मासाठी वाहून घेण्याची इच्छा त्यांना उत्पन्न झाली. पुढे डॉ. भदंत आनंद कौशल्यान यांच्या भेटीने त्यांच्या या सदिच्छेला मुहूर्तमेढ मिळाली. व पुढे कलकत्ता येथे जाऊन प्रवजा घेतली. बुद्ध म्हणतात, 'प्रवजा फार दुर्लभ आहे.' हीच दुर्लभ गोष्ट त्यांना प्राप्त झाली. भदंत झाल्यावर त्यांनी लोकसेवा विद्यालय कोसमतोंडी या ठिकाणी माध्यमिक शिक्षकाची नोकरी पत्करली. शिक्षकी पेशा बरोबरच आजूबाजूच्या परिसरात ते धम्मदानाचे कार्य करू लागले व सोबतच डॉ. भदंत आनंद कौशल्यान यांच्यावर त्यांनी पीएचडी पूर्ण केली. त्यांनी बोधिचेतीय संस्था स्थापन करून त्या अंतर्गत डॉ. भदंत आनंद कौशल्यान पर्यटन व पर्यावरण संवर्धन प्रकल्प चिखलीहमेशा, राजेगाव, एम. आय. डी. सी, खुटसावरी, लाखनी येथे स्थापन केली. त्या संस्थेचे ते अध्यक्ष होते. पुढे सेवानिवृत्त झाल्यावर खुटसावरी येथील 14 एकर परिसरातील या अतिशय सुंदर व निसर्गरम्य ठिकाणी धम्माच्या प्रचार आणि प्रसाराचे कार्य केले.

पमादं अपमादेन यदा मुदती पण्डितो ।
पत्रपासादमारुह असोको सोकी निंपजं ।
पब्बतठ्ठो व भूमठ्ठो धिरो बाले अवेक्खती ।

जेव्हा कोणी बुद्धिमान मनुष्य प्रमादाला अप्रमादाने जिंकतो, तेव्हा प्रज्ञा रुपी प्रसादावर चढलेला असा तो शोक रहित धैर्यवान मनुष्य शोकग्रस्त लोकांकडे अशा प्रकारे करूण भावाने पाहतो, की जसा पर्वत शिखरावर उभा असलेला कुणी जमिनीवर उभ्या असलेल्या लोकांकडे पाहतो. याच धम्मपदाप्रमाणे भदंत डॉ. धम्मदीप महाथेरो यांनी आपल्या जीवनात ज्ञान प्राप्त करून तथागत बुद्धांच्या मार्गाने जाऊन, मानव कल्याणाचा मार्ग स्वीकारून, स्वतःच्या अस्तित्वाला सिद्ध केले. ते तरुण भिक्षू असताना काही वर्ष उमरेड रोड नागपूर येथिल दिघोरी गावी वास्तव्य केले. तेथे जनसामान्यांना धम्माची शिकवणी दिली. त्याच दिघोरी येथे दुसरे परिवर्तन साहित्य संमेलन आहे या साहित्य संमेलन परिसराला डॉ. भदंत धम्मदीप नाव देऊन त्यांना परिवर्तन साहित्य संमेलनाने अभिवादन केले आहे. ■ ■

प्रीती तिरपुडे
मो. 7972119871

वाचनाने माणूस घडतो

मी एका छोट्याशा गावातून नागपूर शहरात येऊन स्वतःची डॉक्टर म्हणून ओळख निर्माण करणे म्हणजे संघर्षाचा एक जिवंत उदाहरण आहे. वर्धा जिल्ह्यातील धोत्रा रेल्वे या एका छोट्याशा खेड्यातून तीन-चार वर्षाचे असताना वर्धेला स्थलांतरित झाले. शिक्षणाशिवाय पर्याय नाही हे विचार आई-बाबांनी सुरुवातीपासूनच मनावर बिंबवले होते. आई बाबा अशिक्षित असून आम्हाला शिक्षणाचे महत्व पटवून दिले. कुठल्याही परिस्थितीत शिक्षण घेतलेच पाहिजे तरच आपली परिस्थिती बदलू शकते हे वाक्य सतत डोळ्यासमोर असायचे. आई-बाबांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा आदर्श घ्या व स्वतःला सुशिक्षित करा. त्यासाठी कितीही त्रास सहन करा. पण शिक्षण घ्या. शिक्षणाशिवाय प्रगती नाही हा मंत्र त्यांनी आमच्या मनावर सुरुवातीपासूनच बिंबवला होता. मी डॉक्टर झाल्यानंतर आपणही समाजाचे काही देणे लागतो या भावनेतून सर्वप्रथम ज्या गावातून आपण आलो आहे त्या गावात आपण आपली सेवा द्यावी ही कल्पना मनात आली व आठवड्यातून दोन दिवस गावाला जाऊन तेथील लोकांना वैद्यकीय सेवा दिली. वाचनाने माणूस शहाणा होतो. व विचार करण्याची शक्ती मिळते. कॉलेज जीवनात असताना अनेक पुस्तकाचे वाचन केले त्यामुळे विचार करायला एक दिशा मिळत गेली. लग्नानंतर डॉक्टर पतीची साथ यामुळे कुठलेही कार्य करताना कधीच अडथळा आला नाही नेहमीच कुठलेही काम दोघांनी मिळून विचार विनिमय करून करायचे त्यामुळे एकमेकांशी साथ असल्यामुळे काम सोपे होत गेले डॉ. नरेंद्र जाधव यांचे 'माझा बाप आणि आम्ही' हे पुस्तक वाचनात आले त्याचा प्रभाव म्हणजे आपणही जर प्रामाणिकपणे कार्य केले तर जीवनात नक्कीच यशस्वी होऊ शकतो हे समजले. बहुजन महापुरुषांनी आपल्याला जे विचार दिले ते अंगीकारण्याचा नेहमी प्रयत्न केला. बुद्धा आणि त्याचा धम्म. याचा प्रभाव संपूर्ण कुटुंबावर आहे. जीवन जगताना तो आचरणात आणण्याचा सतत प्रयत्न करीत आहोत आपणही समाजाचे काही देणे लागतो या भावनेतून सतत समाजासाठी शैक्षणिक आणि वैद्यकीय क्षेत्रात काम करताना गरजू विद्यार्थ्यांना आणि रुग्णांना कशी मदत करता येईल हा विचार मनात असतो आणि त्यासाठी विविध कार्यक्रमातून मोफत रोगनिदान शिबिरातून रुग्णांची सेवा करण्याचा प्रयत्न असतो पेबॅक टू सोसायटी या माध्यमातून सतत सामाजिक आणि धार्मिक कार्यामध्ये सहभाग घेऊन कार्यशील राहण्याचा प्रयत्न करीत आहोत. समाजामध्ये वावरताना अनेक क्षेत्रातील हुशार आणि कर्तृत्ववान व्यक्तींना भेटण्याचा त्यांचे विचार ऐकण्याचा योग येत असतो यामधून खूप साऱ्या गोष्टी शिकायला मिळतात त्यांच्या अनुभवातून आपण समाजाचे देणे लागतो ही भावना वाढीस लागते आणि सतत कार्य करण्याची प्रेरणा मिळते आज मागे वळून बघतांना जाणवते की आपल्या बहुजन महापुरुषांच्या विचारांमध्ये किती सामर्थ्य आहे. ज्यामुळे मी आज समाजामध्ये स्वतःची आपली ओळख निर्माण करू शकले. मी एक व्यक्ती म्हणून समाजाला काही देणे लागते ही प्रेरणा मला सतत चांगले कार्य करण्यासाठी प्रोत्साहित करते. एक स्त्री म्हणून कार्य करताना आपल्या जीवनसाथीची साथ असणे खूप आवश्यक आहे. आम्ही एकाच क्षेत्रात काम करत असल्यामुळे एकमेकांना समजून घेतो आणि मला अभिमान आहे की माझे जीवनसाथी मला या कार्यासाठी सतत प्रोत्साहन देत असतात. आम्ही समविचारी असल्यामुळे सोबत काम करताना खूप समाधान मिळते. ■ ■

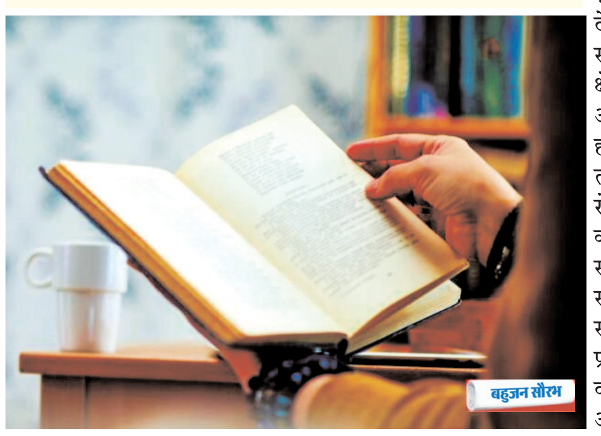

डॉ. सूर्यकांता कांबळे
मो. 9923338047

दै. बहुजन सौरभ : विचारांचा आवाज

बहुजन सौरभ : विषय आणि स्वरूप' हे संपादकीय अग्रलेखाचे पुस्तक मी प्रकाशन समारंभात सहयोग राशी देऊन खरेदी केले आहे. नुकतेच पुस्तक वाचून झाले आहे. लेखकाने आपल्या मनोगतात अनेक पैलूंवर प्रकाश टाकला आहे. पुस्तकाचा जन्म डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे मानसपुत्र, विरोधी पक्षाचे पहिले राज्यसभा उपसभापती आणि रिपब्लिकन पक्षाचे अध्यक्ष बॅरिस्टर राजाभाऊ खोब्रागडे यांच्या जन्मशताब्दी वर्षात वाचकांच्या आग्रहास्तव होत आहे. असे सांगितले. मी आणि माझे कुटुंब दैनिक बहुजन सौरभ सोबत आहे. विलास गजभिये यांच्या लेखांची मी वाचक आहे. अनेकदा त्यांच्या सोबत मोबाईल वर संवाद केला आहे. मी अमेरिकेत असताना त्यांच्या सोबत संपर्क केला त्यांना पुस्तक प्रकाशित करण्यासाठी सूचना केली. त्यांनी माझ्या म्हणजे वाचकांच्या आग्रहास्तव पुस्तक प्रकाशित केले आहे. त्यांनी तसा उल्लेख प्रकाशन समारंभात केला होता. अनेकदा निर्माण झालेल्या प्रश्नांवर मी लेखकासोबत चर्चा केली आहे. आपल्या विचारांचे देवाणघेवाण करणारे वृत्तपत्र पाहिजे सह अनेक विचारले त्याचे उत्तरही मिळाले. दै. 'बहुजन सौरभ' च्या प्रवासातील साथीदार / अप्रत्यक्ष अन्याय आणि सावधगिरी / दै. 'बहुजन सौरभ' ची वृक्ष संगोपन संदर्भात भूमिका / डिजिटल युगात स्थानिक स्वराज्य निवडणुका / डॉ. आंबेडकरांच्या योगदानाबद्दल महिला जाणिवांना सलाम / पीक घेण्यासाठी सोने गहाण / गरिबीवर चर्चा होत नाही? / लोकहिताचे निर्णय घ्या / 'संविधान पार्क' च्या निमित्ताने / मूलभूत सुविधाकडे लक्ष द्या / संकटावर मात करून दहावी उत्तीर्ण / भारतीय संविधान अमृतवर्षात 70 नवीन आमदारांना संधी / महाराष्ट्र विधानसभा निकाल आनंद आणि सन्नाटा / निकाल काही लागो पण महागाईचा निकाल लावा / विधानसभा निकालाची उत्सुकता / विवेकबुद्धीचे मतदान निवडणुकीत विचारतोय विदर्भ / लाडक्या लेकीचे मतदान कुणाला / जाहीरनामे आणि विचारपूर्वक मतदान/ पहलगामनंतर आणि त्यापूर्वीचे प्रश्न / रिक्त पदे केव्हा भरणार विचारतोय महाराष्ट्र / ज्याचे जळते त्यालाच कळते / दिल्ली विधानसभा विजय आणि पराजय / मूकनायक ते बहुजन सौरभ / लाडक्या बहिणींसाठी आदिवासी सामाजिक न्यायाचा निधी / महात्मा फुले चित्रपट बघा / चिंताजनक लाचलुचपत आकडेवारी / अर्थव्यवस्थेचा पांदण रस्ता / कडक उन्हात लाडक्या बहिणींचे साखळी उपोषण 200 दिवस पार वरीलप्रमाणे पुस्तकातील सर्व अग्रलेखाचे विषय लोकहिताचे आहे. विलास गजभिये यांच्या हिमतीला दाद देईल त्यांनी बहुजन सौरभ पुस्तक प्रकाशित करून आमचे विषय आहेत यावर अग्रलेखात चर्चा केली आहे. ■ ■

माया चव्हाण

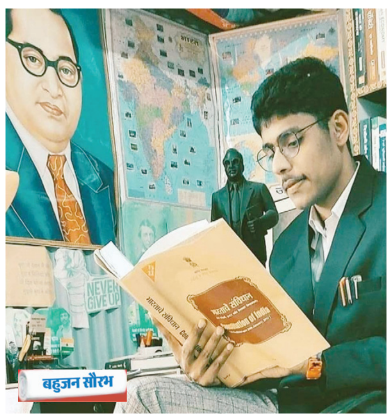

वाचनाचा अनुभव

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुस्तकांचे वाचन केल्याने आपले विचार प्रगल्भ होतात. वाचनामुळे आपली स्मरणशक्ती वाढते, चांगले काय आणि वाईट काय हे ओळखण्यास मदत होते. प्रचंड आत्मविश्वास वाढतो. म्हणूनच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात 'वाचाल तर वाचाल.' त्यांचे ग्रंथ किंवा पुस्तक एवढे आहेत की आपला आयुष्य ही अपुरा पडेल. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्त्रियांना खूप महत्त्व देतात त्यांनी हिंदू कोड बिल मध्ये स्त्रियांच्या हक्काविषयी बऱ्याचशा तरतुदी केल्या पण ते विधेयकामध्ये मंजूर न झाल्याने त्यांनी आपल्या मंत्रिपदाचा राजीनामा दिला. मला एक अवश्य सांगावसे वाटते जेव्हा 1942 मध्ये नागपूरला महिला परिषद झाली त्यामध्ये स्त्रियांची संख्या 25000 च्या वर होती. तेव्हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात लग्नही मुलीच्या प्रगती मधली अडचण असून मुलींवर ते लादले जाऊ नये, लग्नानंतर पत्नी नवऱ्याची मैत्रीण व समान अधिकार असलेली सहचारिणी असायला हवी. ती नवऱ्याची गुलाम व्हायला नको. हे वाक्य जेव्हा डॉ. बाबासाहेब आपल्या भाषणामध्ये बोलतात तेव्हा त्यांचा स्त्रियांबद्दल किती आदर आहे हे लक्षात येते. मला एवढेच सांगावसे वाटते की प्रत्येक महिलांनी वाचनाची आवड जोपासायला हवी, मी थोडे वाचन केल्यामुळेच हा प्रसंग सांगू शकत आहे. ■ ■

शालिनी मेश्राम
मो. 9657196833

'ती' चा संघर्ष

बालपण किती सुखाचे असते नाही. कसली काळजी नाही, चिंता नाही. खावे प्यावे मस्त उंडारावे. तीही अशीच होती. अगदी बिनादास्त, आईबाबांच्या लाडाची, मोठी मुलगी म्हणुन कौतुकाची. शाळेच्या नावाने पळून जाणारी. तेव्हा शिक्षणाविषयी असा काही आग्रह नव्हता. आईच्या उबदार कुशीत बालपण कसे संपले तिलाच कळले नाही. चौदा वर्षाची झाली असेल नसेल तोच लग्नासाठी वरसंशोधन सुरू झाले. प्रत्येक स्थळ नाकारले जात होते कारण तिचा सावळा रंग. त्या काळी शिक्षणाला नव्हे तर रंगरूपाला जास्त महत्व दिले जात होते. चार पाच वर्षे उलटली. मुलगी थोराड झाली म्हणून सगळे नातेवाईक काळजी करू लागले. एवढ्या मोठ्या मुलीला वर कसा मिळेल म्हणून सगळ्यांना चिंता. मग एक दिवस जवळचे नातलग स्थळ घेऊन आले. मुलगा देखणा होता दिसायला. उंचपूरा, गोरागोमटा. त्याला ती पसंत आली. आईने बाबाने थोडी चौकशी केली. कळले त्याची पहीली पत्नी त्याला सोडून गेली. आईबाबा बिचकले. नातेवाईकांनी समजावले. मुलगी थोराड आहे. कुठे तिला कुवांरा मुलगा मिळेल, याला नोकरी आहे, सुंदर आहे, मुलगी देऊन टाका. शेवटी लग्न झाले. ती सासरी आली. आणि चार दिवसांत नवऱ्याचे रंग दिसायला लागले. नोकरी असूनही पगार घरी न देणे, उशीरापर्यंत घरी येणे. हे सगळे उपद्व्याप सुरू झाले. गर्भारपणात 'तीचे' हाल होऊ लागले. पण ती कुणाला सांगेना. पहीली मुलगी झाली म्हणून छळ. नंतर मुलगा, मुलगी, असे करत करत नऊ मुले जन्माला घालून ती खंगून गेली. चिल्ले पिल्ले जगविण्यासाठी मोलमजुरी करू लागली. रक्ताचे पाणी करणे म्हणजे काय असते हे तिला पाहिल्यावर कळू लागले. नवऱ्याला याचे काही सोयरे सुतक नव्हते. घरी असला की ती त्याला जवळ हवी. नाही तर मारझोड, माहेरचा उद्धार. कित्येकदा विटा वाहताना विचंवानी नांगी मारल्याने बोटाची आग व्हायची. सिमेंटच्या वापराने बोटे फुटायची. पण तीने हार मानली नाही. मुलांना शिकविण्याचा ध्यास 'तीने' सोडला नाही. आज मुले शिकली. सक्षम झाली. स्वतःच्या पायावर उभी राहिली. पण ती थकली. शरीराने आणि मनानेही. उतारवयात बुद्धी चालेना. चुका होऊ लागल्या तशी सुना मुलांना जड होऊ लागली. शेवटी मुलींनी तिला घरी आणले. शेवटच्या श्वासापर्यंत ती मुलीसोबत राहीली. अशी 'ती' सामान्य स्त्री. पण असामान्य कार्य करणारी. 'सलाम तिच्या कर्तुत्वाला' ■ ■

सविता धमगाये
मो. 9860140853

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प -७३

महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा सुगत नगर, नागपूर

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा सुगत नगर नागपूर हे महत्त्वाचे ठिकाण आहे या ठिकाणी भव्य असे बुद्ध विहार बांधण्यात आलेले आहे दर्शनी भागात पुतळा बसवलेला आहे विविध कार्यक्रम या ठिकाणी होत असतात महत्त्वाचे विपश्यना केंद्र आहे.

संवाद मित्र, कपिल नारनवरे
9370773608

बार्टीच्या पीएचडी विद्यार्थ्यांची जागतिक झेप?

पर्यावरणपूरक रसायनशास्त्रीय संशोधनाला यूकेकडून आंतरराष्ट्रीय पेटंट

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे येथील संशोधक ललित भोसले यांनी रसायनशास्त्राच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर उल्लेखनीय कामगिरी नोंदवली आहे. बायोमासपासून प्राप्त होणाऱ्या 'हायड्रॉक्सी मिथिल फुरफुराल' या संयुगाचा वापर करून औषधनिर्माण क्षेत्रासाठी अत्यंत महत्त्वाचे 'हायड्राझिनिल थायाझोल' तयार करण्याची पर्यावरणपूरक पद्धत त्यांनी विकसित केली असून, या संशोधनाला युनायटेड किंगडम कडून प्रतिष्ठित आंतरराष्ट्रीय पेटंट मंजूर करण्यात आले आहे. ललित भोसले हे शिवाजी विद्यापीठाचे विद्यार्थी आहे. या संशोधनात 'ग्राइंडस्टोन केमिस्ट्री' या सोप्या आणि पर्यावरणस्नेही तंत्राचा अभिनव वापर करण्यात आला आहे. पारंपरिक रासायनिक प्रक्रियांमध्ये वापरण्यात येणारे घातक सॉल्व्हेंट्स व कॅटालिस्ट टाळून, कोणत्याही रासायनिक द्रव्यांशिवाय कमी वेळेत आणि उच्च प्रतीचे उत्पादन (Yield) मिळवण्यात या पद्धतीने यश मिळाले आहे.या संशोधनाचे वैशिष्ट्य म्हणजे बायोमासपासून मिळविलेल्या फुरफुरालचा वापर करून हायड्राझिनिल थायाझोल संयुगांची मोठी 'लायब्ररी' विकसित करण्यात आली आहे. ही संयुगे औषधनिर्माण क्षेत्रात अँटी-बॅक्टेरियल, अँटी-ऑक्सिडंट तसेच अँटी-कॅन्सर (कर्करोग प्रतिबंधक) उपचारांसाठी उपयुक्त ठरणार आहेत. हे संशोधन यशस्वी होण्यासाठी बार्टी, पुणे येथील वरिष्ठ प्रशासनाचे मोलाचे मार्गदर्शन व सहकार्य लाभल्याचे ललित भोसले यांनी नमूद केले. बार्टीचे महासंचालक सुनील वारे, निबंधक तथा अधिछात्रवृत्ती विभागप्रमुख विशाल लोंढे, प्रकल्प व्यवस्थापक डॉ. सारिका थोरात आणि सहाय्यक प्रकल्प व्यवस्थापक डॉ. अंकुश गायकवाड यांच्या पाठबळामुळे हे आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील संशोधन पूर्ण होऊ शकले, अशी कृतज्ञता त्यांनी व्यक्त केली. या यशाबद्दल बार्टीचे महासंचालक सुनील वारे यांनी संशोधक विद्यार्थी ललित भोसले यांचे अभिनंदन करून त्यांच्या पुढील संशोधन कार्यासाठी शुभेच्छा दिल्या आहेत.

वेणुवन बुद्ध विहार,नरेंद्रनगर येथे प्रजासत्ताक दिन साजरा

नागपूर : वेणुवन बुद्ध विहार, नरेंद्रनगर येथे 77 व्या प्रजासत्ताक दिनाच्या निमित्ताने डॉ. नरेंद्र श्यामकुवर यांच्या हस्ते तथागत गौतम बुद्ध आणि संविधानाचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमांना माल्याअर्पण करण्यात आल्या. त्यानंतर त्यांच्या हस्ते राष्ट्रध्वज फडकविण्यात आला आणि राष्ट्रगीताने राष्ट्रध्वजाला मानवंदना देण्यात आली. याप्रसंगी संविधानाच्या प्रास्ताविकेचे सामूहिक वाचन करण्यात आले. रत्नघोष सोनपिंपळे, माजी गटशिक्षणाधिकारी हे आपल्या भाषणात म्हणाले,15 ऑगस्ट 1947 रोजी भारत देश, दीडशे वर्षाच्या इंग्रजांच्या गुलामगिरीतून स्वतंत्र झाला. परंतु 26 जानेवारी 1950 पर्यंत ब्रिटिश ॲक्ट 1935 प्रमाणे कारभार सुरू होता. संविधानाची अंमलबजावणी 26 जानेवारी 1950 पासून सुरू झाली. संविधानाने समता, स्वातंत्र्य, बंधुत्व, अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य इत्यादी मूलभूत अधिकार आपणास दिले आहेत. परंतु सद्यस्थितीत अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य तसेच इतर मूलभूत अधिकारावर गदा येत आहे. त्या विरुद्ध आवाज उठवण्यासाठी आपण जागरूक राहिले पाहिजे आणि सर्वांनी एकजूट, एक संघ राहिले पाहिजे, अशी अपेक्षा व्यक्त केली .डॉ. नरेंद्र श्याम कुवर ज्येष्ठ नागरिक यांनी सुद्धा यानिमित्ताने आपले विचार प्रगट केले. धरमदास गणवीर यांनी 'ये मेरे वतन के लोगो' हे हृदयस्पर्शी गीत गाईले. कार्यक्रमाचे संचालन तथा आभार प्रदर्शन डॉ. शैलेंद्र तायडे कार्यकारिणीचे सचिव यांनी केले कार्यक्रमास बहुसंख्येने उपासक वर्ग उपस्थित होते.

ताराचंद्र खाडेकर यांच्या चार पुस्तकांचे 1 फेब्रूवारीला प्रकाशन

नागपूर : आंबेडकर तत्त्वज्ञानाचे ज्येष्ठ भाष्यकार व विचारवंत माननीय ताराचंद्र खांडेकर यांच्या सम्यक चिंतनातून साकारलेल्या चार पुस्तकांचा प्रकाशन सोहळा रविवार दिनांक 1 फेब्रूवारी रोजी सायं 5: 00 वाजता बॅरि. राजाभाऊ खोब्रागडे सभागृह, सिद्धार्थ नगर, कामठी रोड, नागपूर येथे आयोजिला आहे. ताराचंद्र खांडेकर यांची आजवरची अध्यक्षीय भाषणे, वैचारिक लेख, समीक्षा, प्रासंगिक यातून

1. **वैश्विक जीवनमूल्यांचा संघर्षनामा**
2. **आंबेडकरनिष्ठ वाङ्मय विमर्श**
3. **वाङ्मयीन चिंतन आणि संवाद**
4. **वाङ्मयीन रचना प्रक्रिया :**

एक आकलन ही चार पुस्तके साकारली आहेत. या पुस्तकांच्या प्रकाशन सोहळ्याचे अध्यक्ष ज्येष्ठ आंबेडकरी विचारवंत प्रा. डॉ. वसंत शेंडे राहतील तर मान, प्रेमानंद गज्वी, प्रा. डा. सुरेश मेश्राम, प्रा. डॉ. शैलेन्द्र लेंडे हे पुस्तकांवर भाष्य करतील. ज्येष्ठ कवी इ. मो. नारनवरे भूमिका मांडतील,

मुक्तिवाहिनी, संकेत प्रकाशन, आंबेडकराईट मुव्हमेंट ऑफ कल्चर अॅण्ड लिटरेचर, बॅरि, राजाभाऊ खोब्रागडे प्रतिष्ठान, रिपब्लिकन मुव्हमेंट या संस्थांनी कार्यक्रमाचे आयोजन केले असून कार्यक्रमास उपस्थित राहण्याचे आवाहन केले आहे.

महाअंनिसच्या पश्चिम नागपूर शाखेचे नुतनीकरण

नागपूर : महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती शाखा पश्चिम नागपूर चा द्विवार्षिक कार्यकाल समाप्त होत असल्यामुळे शाखेची नवीन कार्यकारिणी गठित करण्यात आली.

सभेच्या अध्यक्षस्थानी विभागीय सदस्या विजया श्रीखंडे तर केंद्रीय निरिक्षण म्हणून राज्य कार्यकारिणी सदस्य रामभाऊ डोंगरे उपस्थित होते. सखोल चर्चेनंतर सर्वानुमते खालील नविन पदाधिकाऱ्यांची नेमणुक करण्यात आली.

अध्यक्ष - डॉ. विकास होले. उपाध्यक्ष -सुनिल नितनवरे. कार्याध्यक्ष- विजया प्रभाकर ठाकरे. प्रधान सचिव -उमेश चित्ते, बुवाबाजी संघर्ष कार्यवाह -सचिन लेकुरवाळे, वैज्ञानिक जाणिवा प्रकल्प कार्यवाह - खुशाल इंगोले, महिला सहभाग कार्यवाह - सुषमा होले. कायदेशीर सल्लागार -एड् दिलीप नागदेवे, मानसिक आरोग्य कार्यवाह -संगीता मेहर व युवा विवेक वाहिणी या पदासाठी विजय पारधी यांची नेमणूक करण्यात आली. या प्रसंगी नवनिर्वाचीत कार्याध्यक्षा विजया ठाकरे यांनी कविता प्रस्तुत केली तर उत्तर नागपूर शाखेचे कार्याध्यक्ष देवानंद बडगे यांनी चळवळीचे गीत सादर केले. संविधान उद्धेशीकेचे वाचन पूर्व शाखेच्या शोभा पाटील व जिल्हा पदाधिकारी देवयानी भगत यानी पार पाडली तर आभार डॉ. विकास होले यांनी मानले. जिल्हाकार्याध्यक्ष चित्तरंजन चौरे यांनी सभेची कार्यवाही पार पाडली. नवनियुक्त पदाधिकाऱ्यांचे हार्दिक अभिनंदन करुन सभेची सांगता झाली.

राज्य कामगार विमा रुग्णालयात कुष्ठरोग जनजागृती शिबीर

नागपूर : जागतिक कुष्ठरोग दिनानिमित्त राज्य कामगार विमा रुग्णालय, सोमवारी पेठ, नागपूर येथे विशेषतः केंद्राच्या त्वचा विभागामध्ये कुष्ठरोग जागरूकता शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष स्थान डॉ वैशाली व्यवहारे, वैद्यकीय अधीक्षक, राज्य कामगार विमा रुग्णालय, सोमवारी पेठ, नागपूर यांनी भूषविले. तसेच निवासी वैद्यकीय अधिकारी डॉ. किशोर गिरी, विशेषज्ञ केंद्रप्रमुख डॉ. भावना चौधरी , आरोग्य शिबिराचे मुख्य आयोजक डॉ. हर्षवर्धन कांबळे आणि विमा रुग्णालय नागपूरच्या त्वचा विभागाच्या विभाग प्रमुख डॉ. नेहा धोपा तसेच डॉ. आदित्य परीहार, डॉ. अभिलाष गेडाम, डॉ. फैजान खान, डॉ. शिल्पा नलगुंडवार ,आदी उपस्थित होते. धीरज ढोके, सोनू कश्यप, शुभम राऊत, विनोद वाल्मिकी, कुणाल वंजारी, फर्जना खान, आदींनी या कार्यक्रमाच्या यशस्वी ते साठी विशेष प्रयत्न केलेत. याप्रसंगी डॉ. नेहा धुपा यांनी कुष्ठरोगाविषयी संपूर्ण माहिती दिली. कुष्ठरोगाचे लक्षण, निदान आणि उपचार याविषयी त्यांनी शास्त्रशुद्ध पद्धतीने माहिती प्रदान केली. डॉ. वैशाली व्यवहारे मॅडम वैद्यकीय अधीक्षक यांनी त्वचा रोगाच्या संबंधाने राज्य कामगार विमा योजनेमध्ये असलेल्या सेवा आणि सोयीच्या संदर्भात मार्गदर्शन केले. देवकन्या कावळे यांनी उपस्थित सर्वांना कुष्ठरोग निवारणासंबंधी शपथ दिली. उपस्थित रुग्णांना कुष्ठरोगाविषयी माहितीपत्रके वाटण्यात आली. संगणकावरती कुष्ठरोगाविषयी माहितीपट दाखविण्यात आला. जनजागृतीसाठी म्हणून रुग्णालयातील सर्व डिजिटल डिस्प्लेवरती कुष्ठरोगांविषयी माहिती देण्यात आली. याप्रसंगी रुग्णांनी शिबिराविषयी अत्यंत समाधान व्यक्त करत कुष्ठरोगाविषयी काही प्रश्न विचारले, त्याचे उत्तर डॉ. नेहा धोपा मॅडम यांनी दिलेत. याप्रसंगी उपस्थित असलेल्या विमेदार व त्यांच्या कुटुंबीयांना कुष्ठरोगाच्या विषयीची माहिती देऊन, त्यांची तपासणी करण्यात आली. एकूण 65 रुग्णांनी या शिबिरामध्ये सहभाग घेतला.

माईसाहेबांच्या प्रेरणेने मी सामाजिक कार्याला सुरुवात केली : रमा वासनीक

नागपूर : दि बुद्धिस्ट सोसायटी ऑफ इंडिया अर्थात भारतीय बौद्ध महासभा पुर्व नागपूर शाखा आणि जेतवन बुद्ध विहार, प्रजापती नगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने डॉ. सविता भीमराव आंबेडकर उर्फ माईसाहेब यांची 117 वी जयंती जेतवन बुद्ध विहार, प्रजापती नगर इथे मोठ्या उत्साहात साजरी करण्यात आली. या अभिवादन कार्यक्रमाचे अध्यक्ष वरिष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते व भारतीय बौद्ध महासभा नागपूर शहराचे उपाध्यक्ष आदरणीय हरिदास बेलेकर हे होते. कार्यक्रमाला प्रमुख मार्गदर्शक आदरणीय रमा वासनीक उपाध्यक्ष विदर्भ प्रदेश या होत्या. त्यांनी आपल्या मार्गदर्शनात आंबेडकरी समाजा मध्ये जी माईसाहेबा विषयी छबी निर्माण झाली आहे की डॉ. बाबासाहेबांना डॉ. सविता आंबेडकर यांनी मारले या खोट्या आरोपाचे खंडन केले. त्या पुढे म्हणाल्या डॉ.सविता आंबेडकरांच्या सहकार्याने बाबासाहेबांनी या देशाला सर्वात्तम संविधान, हिंदू कोड बिल, अप्रतिम असे बुद्ध आणि त्याचा धम्म, बुद्ध की कार्ल मार्क्स असे मौखिक ग्रंथ दिलें 1956 ची धम्मक्रांती अश्या महत्वपूर्ण घटना माईसाहेबांच्या काळातच डॉ. बाबासाहेबांनी केल्या..

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष आदरणीय हरिदास बेलेकर यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात डॉ. बाबासाहेबांच्या उत्तरार्धात त्यांचें शरीर पोखरत असतांना माईसाहेबांनी त्यांची कशी सश्रा देखभाल काळजी घेतली याविषयी सविस्तर व अभ्यासपूर्ण माईसाहेबांचा जीवनपटाचा उलगडा केला.

या प्रसंगी आंबेडकरी विचारवंत प्रा. डॉ. मुकूंद मेश्राम यांनी सुद्धा माईसाहेबांच्या जीवनावर आपले मनोगत व्यक्त केले.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक राजकुमार वंजारी यांनी केले तर पाहुण्याचे परिचय आदरणीय ज्ञानदेव गजभिये यांनी दिला कार्यक्रमाचे संचालन जासुंद पाटील यांनी केले तर कार्यक्रमाचे आभार जेतवन बुद्ध विहाराच्या पदाधिकारी कामिनी पोटपोसे यांनी केले. हा कार्यक्रम यशस्वी करण्याकरिता जेतवन बुद्ध विहाराच्या पदाधिकारी फुलन खांडेकर, प्रेमिला बागडे, संगीता खांडेकर, महानंदा शेंडे, ममता गोंडाने, निकीता मेश्राम, वंदना मेश्राम, स्मिता मेश्राम, रोहित मेश्राम, राजेंद्र गोंडाने, प्रकाश राहूल यांनी मोलाचे सहकार्य केले.

नागपूर शहरात होणार ग्लोबल लीडरसमिट

एकूण 160 विदेशी प्रतिनिधीचे आगमन

डॉ. अफीनिता चायचना ग्लोबल अध्यक्ष यूनकेफसी (थायलेंड)

नागपूर : अहिल्याबाई होळकर बहुउदेशिय शिक्षण संस्था आणि इंडो -एशियन मैत्ता फाऊंडेशन इंडिया द्वारा गणतंत्र दिनाच्या पावन पर्वावर भारत देशातील बुद्ध विहारांसाठी थायलेंड देशातून प्राप्त 151 बुद्ध प्रतिमा वाटप कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते.

यावेळी प्रमुख अतिथी व मुख्य वक्त्या मन्हूण डॉ. एपिनिता चायचाना ग्लोबल अध्यक्ष यूनपीकेफसी चा उपस्थित होत्या. त्यांचा सोबत सिंगापूर आणि मलेशिया देशाचे प्रतिनिधी मिस रमसिंमा, जे आरोन के डेव्हिड, शेकी नेह शिवसिम याप, मिस जापीतचा, वोमंगचाई तोमसिंग, कन्हान नगरपरिषदेचे अध्यक्ष राजूभाऊ शेंद्रे, उपाध्यक्ष रिंकेश चवरे, नगरसेवक मयूर माटे आदी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे उदघाटक म्हणून रामटेकचे खासदार शामकुमार बर्वे हे होते. प्रमुख वक्त्या डॉ. एपिनिता चायचाना म्हणाल्या नागपूर मध्ये मागील दहा वर्षांपासून येत आहे. हे शहर माझा अतिशय आवडीचे शहर आहे, यांचे कारण म्हणजे याठिकाणी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी बौद्ध धर्माची दिक्षा दिली आणि आपल्यासह लाखो अनुयांना दिली. त्यामुळेच आज समुचे भारतात बौद्ध अनुयायी दिसत आहेत. डॉ. आंबेडकरंमुळेच आज संपूर्ण आशिया खंडातील बुद्धिस्ट देशाचे संबंध जुडल्या गेले. यामुळेच येणाऱ्या सप्टेंबर 2026 मध्ये ग्लोबल बुद्धिस्ट लीडरशिप समिट चे आयोजन करण्यात येईल ज्यामध्ये जवळपास 160 देशाचे प्रतिनिधी शामिल होणार असल्याचे त्यांनी आपल्या भाषणातून सांगितले. यामुळे अनेक बुद्धिस्ट प्रोजेक्ट राबविण्यात येतील. रामटेक लोकसभाचे खासदार श्यामकुमार बर्वे यांनी आपल्या उदघाट्निय भाषनातं म्हणा ले आज ज्या ठिकाणी हे बुद्ध विहार आहे त्याचे सर्व विकासकामासाठी सर्वपोतरी मदत करण्याचे आश्वासन त्यांनी यावेळी दिले. कार्यक्रमाचे संचालन डॉ. मुकुंद मेश्राम यांनी केले तर आभारप्रदर्शन स्मिता वाकळे यांनी केले. कार्यक्रमाचा यशवितेसाठी राकेश धारगावे, स्नेहल गजभिये, सारिखा धरगावे रत्नदीप रंगारी, दिनेश शेंडे, नीरज लोणारे, जगदीश वारके, बॉबी गजभिये, शक्षम गजभिये सतीश गणवीर आदिनी अथक परिश्रम घेतले.

स्वप्न निकेतन सोसायटीत प्रजासत्ताक दिनानिमित्त 'ध्वजारोहण'

नागपूर : स्वप्न निकेतन सोसायटीच्या प्रांगणात प्रजासत्ताक दिनानिमित्त ध्वजारोहणाचा कार्यक्रम मोठ्या उत्साहात, देशभक्तीपूर्ण वातावरणात आणि शिस्तबद्ध पद्धतीने पार पडला. सकाळी आयोजित करण्यात आलेल्या या सोहळ्यास सोसायटीतील रहिवासी तसेच परिसरातील नागरिकांनी उत्स्फू र्त प्रतिसाद दिला. जवळपास 300 नागरिकांच्या साक्षीने हा कार्यक्रम दिमाखात संपन्न झाला.

ध्वजारोहणाचा मान ॲड. संतोष चव्हाण (वरिष्ठ अधिवक्ता, जिल्हा सत्र व उच्च न्यायालय) यांच्या हस्ते करण्यात आला. त्यांच्या हस्ते तिरंगा फडकावल्यानंतर उपस्थितांनी राष्ट्रगीत गायन करून देशप्रेमाची भावना व्यक्त केली. कार्यक्रमास अब्दुल सफिक सानी यांची प्रमुख उपस्थिती लाभली, तर विजय गेडाम यांनी विशेष उपस्थिती दर्शवून कार्यक्रमाची शोभा वाढविली.

आपल्या मार्गदर्शनपर विचारांमधून मान्यवरांनी संविधानाचे महत्त्व, राष्ट्रीय एकात्मता आणि नागरिकांची कर्तव्ये याविषयी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. संपूर्ण कार्यक्रमात देशभक्तीपर घोषणांनी आणि सकारात्मक वातावरणाने उत्साहाचे वातावरण निर्माण झाले होते. हा कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी विकास शेंडे, कुंदन (लारा), आरिफ शेख, विवेक वाघमारे, अतिश ठाकरे, दीपक सेंगरे, बंडू आदमने, निलेश रक्षक, शिल्पा कांबळे, सोनल वाघमारे, आम्रपाली बागडे, प्रकाश गेडाम, रवी नानने, कुलदीप दवंडे, अमोल सोनटक्के, सिद्धार्थ साखरे, शिल्पा खरवडे आणि टीना वासनिक यांनी मोलाचे सहकार्य केले. त्यांच्या सक्रिय सहभागामुळे कार्यक्रम सुरळीत आणि यशस्वीपणे पार पडला.

आदिवासी हलबा समाज विकास संस्थेतर्फे वार्षिक स्नेहमिलन

नागपूर : आदिवासी हलबा समाज विकास संस्थेच्या वतीने आयोजित वार्षिक स्नेह मिलन कार्यक्रम रविवारी 25 जानेवारी रोजी कोलबास्वमी सांस्कृतिक सभागृह, जैसाव वाडी, टेलिफोन एक्सचेंज चौक, सी.ए. रोड नागपूर येथे मनोहरराव वाकोडिकर यांच्या अध्यक्षतेखाली नुकताच झाला. कार्यक्रमाचे उद्घघाटन विश्वनाथ आसई, संजय नंदनवार, गिरीश नंदनवार, किर्ती कुमार पराते, प्रदीप हेडाऊ, चंद्रकला बारापात्रे या प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते करण्यात आले प्रास्ताविक सचिव भास्कर चिचघरे यांनी केले. प्रास्ताविके मध्ये संस्थेच्या कार्याची माहिती सविस्तरपणे सचिवांनी दिली. उदघाटनप्रसंगी पाहुण्यांनी मार्गदर्शन करतांना म्हणाले की, संस्थेद्वारे राबविण्यात येणार अनेक उपक्रम जसे शैक्षणिक मार्गदर्शन शिबिर, आरोग्य शिबिर, करियर मार्गदर्शन शिबिर, जागतिक महिला दिन इत्यादी कार्यक्रमांचे आयोजन करून समाजाच्या गरिब विद्यर्थ्यांना व महिलांना मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी कार्य करित आहे. संस्थेतर्फे अशा प्रकारचे कार्यक्रम निःस्वार्थपणे राबवीत असतात याची आम्हाला पूर्ण जाणीव आहे. असे पाहुण्यांनी मार्गदर्शन करतांना आपले मत व्यक्त केले. वार्षिक स्नेह मिलन कार्यक्रमात विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन संस्थेतर्फे करण्यात आले होते. वार्षिक स्नेह मिलन कार्यक्रमाचे संचालन प्रशांत माताघरे यांनी तर आभार संगीता सोनक हिने मानले. कार्यक्रमात समाजातील मान्यवर तसेच समाजातील महिला, पुरुष व युवक युवतींनी मोठ्या संख्येने भाग घेतला व विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमांचा आनंद घेतला. वार्षिक स्नेहमिलन कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी सर्व पदाधिकारी व सदस्यांनी अथक परिश्रम घेतलेत. असे सचिव भास्कर चिचघरे यांनी प्रसिद्धी पत्रकाद्वारे कळविले आहे.

दादाजी मोरे समर्पित जीवन पुरस्काराने सन्मानित

चंद्रपूर : राष्ट्रसंत विचार साहित्य परिषद केंद्रीय समितीच्या वतीने दिला जाणारा दिवे. राजेश्वर बोढेकर स्मृती समर्पित जीवन पुरस्कार गांधी विनोबांच्या विचारांचे प्रचारक 85 वर्षीय ज्येष्ठ सर्वोदयी कार्यकर्ते दादाजी रामचंद्र मोरे यांना लक्ष्मीनगर वडगाव येथे आयोजित एका कार्यक्रमात प्रदान करण्यात आला.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी नशामुक्ती भारत अभियान शासकीय समिती सदस्य श्रीधर मालेकर होते. तर ग्रामगीताचार्य बंडोपंत बोढेकर, विनायक साळवे, नामदेव गेडकर, डॉ. धर्मा गावंडे, मनिषा बोबडे , सविता मोरे आदी उपस्थित होते. यावेळी प्रास्ताविकात प्रा. नामदेव मोरे यांनी दादाजी मोरे यांचा जीवनप्रवास उलगडला. तर बंडोपंत बोढेकर यांनी आपल्या भाषणात दादाजी मोरे यांनी आपल्या आयुष्यात स्विकारलेले विनोबांच्या विचारांचे व्रत आणि त्या विचारांनुरूप केलेली कृती, दिलेले समर्पण प्रेरणादायी असल्याचे ते म्हणाले. यावेळी अध्यक्षीय भाषणात श्रीधर मालेकर यांनी प्रत्यक्षात जीवन शिक्षण आचरण करणाऱ्या व्यक्तींची योग्य निवड केल्याबद्दल निवड समितीचे कौतुक केले. संचालन प्रा. डॉ. श्रावण बानासुरे तर आभारप्रदर्शन नामदेव गेडकर यांनी केले.

महत्वाचे

प्रियदर्शीनीत अजित पवार यांना श्रद्धांजली

नागपूर : लोकमान्य टिळक जनकल्याण शिक्षण संस्था द्वारा संचलित प्रियदर्शनी शिक्षण महाविद्यालय सोनेगाव नागपूर येथे राज्याचे उपमुख्यमंत्री दिवंगत अजित दादा पवार यांचे सकाळी विमान दुर्घटनेत अपघाती दुर्दैवी निधन झाले. त्यांच्या या दुःखद निधनाबद्दल शिक्षक व विद्यार्थी, कर्मचाऱ्यांनी भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण केली. महाविद्यालयाचे प्राचार्य सुभाष खाकसे यांच्या अध्यक्षते खाली संपन्न या शोक सभेत त्यांनी उपमुख्यमंत्री अजित दादा पवार यांच्या निधनाने राज्याची अपरिमित हानी झाली असून, देश एका कुशल नेतृत्वाला मुकला असल्याचे सांगितले. याप्रसंगी उपस्थित डॉ. ममता फुके, डॉ. नीलिमा चरडे, डॉ. शुभांगी पाटील, प्रा. जयश्री चनापे, प्रा. सुप्रिया पांडे, प्रा. अंजली दुधे, वर्षा घुई, सत्यम शिर्के, गजानन कापसे, अनुप तायडे यांच्यासह कर्मचारी व विद्यार्थ्यांनी दोन मिनिट मौन धारण करून दिवंगत अजित दादा पवार यांना श्रद्धांजली अर्पित केली.

धम्म कुटी बुध्द विहार येथे प्रजासत्ताक दिन साजरा

नागपूर : धम्म कुटी बुध्द विहार, मिसाळ-ले-आऊट येथे प्रजासत्ताक दिनाचा कार्यक्रम झाला. चंद्रशेखर मेश्राम, सुखदेव शेंडे, संजय साखरे, शांता डोंगरे, सचिन वासनिक, मनोज श्राद्धे यांनी मनोगत व्यक्त केले, मनोज श्राद्धे यांच्या वाढदिवसा प्रित्यर्थ त्यांचे स्वागत केले व शुभेच्छा दिल्या. कार्यक्रमाचे संचालन सचिव चंद्रशेखर मेश्राम यांनी केले तर आभार प्रदर्शन सदस्य शैलेश देशपांडे यांनी केले. त्यानंतर धम्म पालन गाथेने कार्यक्रमाची सांगता झाली. अध्यक्ष सचिन वासनिक यांचे हस्ते ध्वजारोहण झाले, सर्वांनी सलामी दिली व राष्ट्रीय गीत म्हटले चंद्रशेखर मेश्राम, सचिव यांनी संविधान प्रास्ताविकेचे वाचन केले.

प्रियदर्शिनी शिक्षण महाविद्यालय सोनेगावयेथे गणराज्य दिवस साजरा

समाजाच्या प्रगतीस संविधान संवर्धन आवश्यक : प्राचार्य खाकसे

नागपूर : लोकमान्य टिळक जनकल्याण शिक्षण संस्था द्वारा संचालित प्रियदर्शनी शिक्षण महाविद्यालय सोनेगाव नागपूरच्या बी एड व एम.एड विभागा तर्फे भारतीय गणराज्य दिवस उत्साह करण्यात आला महाविद्यालयाचे न्याक समन्वयक डॉ. मनीष पिल्लेवार, बी.एड. विभागाच्या प्रमुख प्रा. सुप्रिया पांडे यांनी सर्वप्रथम डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तथा महात्मा गांधी यांच्या छायाचित्रांना माल्याअर्पण केले. तर त्यानंतर प्राचार्य सुभाष खाकसे यांनी ध्वजारोहण केले. अनुप तायडे यांनी झेंडा गीत तर शीतल भोवते या विद्यार्थ्यांने देशभक्ती गीत प्रस्तुत केले. प्राचार्य सुभाष खाकसे यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी दिलेले संविधान हे सर्व देश आणि समाजाच्या हिताच्या दृष्टीने असल्याने त्याचे पालन व संवर्धन करणे सगळ्याची जबाबदारी असल्याची सांगितले. प्रा. सुप्रिया पांडे आणि डॉ. मनीष पिल्लेवार यांनी ही समायोचीत मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे संचालन दिशांत पाटीलने केले. कार्यक्रमाला प्राध्यापक, कर्मचारी, विद्यार्थी उपस्थित होते

गोरेवाडा रिंगरोडवर अपघातांची मालिका सुरूच ...

नागपूर : आज दुपारी गोरेवाडा रिंगरोडवर झालेल्या अपघातात आणखी एक दुचाकीस्वार गंभीर जखमी झाला. मारुफ खानचा पाय फ्रॅक्चर झाल्याचे वृत्त आहे. श्याम लॉनजवळ हा अपघात घडला. दोन दिवसांपूर्वी अशाच एका अपघातात एका चालकालाही गंभीर दुखापत झाली होती. दुचाकी आणि जड वाहनांचा वेग जास्त असल्याने अपघात घडले आहेत. जमात-ए-इस्लामी हिंद नागपूरचे मीडिया सेक्रेटरी डॉ. एम.ए. रशीद म्हणतात की, अपघातांमुळे स्थानिक नागरिक चौकांभोवती स्पीड ब्रेकर बांधण्याची मागणी करत आहेत. त्यांनी गेल्या वर्षी स्पीड ब्रेकरबाबत प्रशासनाला लेखी विनंतीही केली होती. गोरेवाडा रिंगरोडवर जड वाहनांच्या वाहतुकीवर पूर्णपणे बंदी घालण्यात आणि राष्ट्रीय महामार्ग 53 पुन्हा सुरू करण्यात प्रशासनाने विलंब करू नये.

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648